

RUSYA
ÜLKE RAPORU
(Meyve Sebze Mamulleri Sektörü Açısından)

ULUDAĞ İHRACATÇI BİRLİKLERİ
GENEL SEKRETERLİĞİ
ARGE ŞUBESİ

Ekim 2024

İÇİNDEKİLER

ÜLKE PROFİLİ	1
Başlıca Sosyal Göstergeler	1
Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar	1
Coğrafi Konum.....	2
Siyasi ve İdari Yapı	2
Nüfus ve İstihdam	3
Doğal Kaynaklar ve Çevre	3
GENEL EKONOMİK DURUM	4
Temel Ekonomik Göstergeler	4
DIŞ TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ	6
Dış Ticaret	6
Rusya'nın Ükelere Göre İhracatı (1.000 \$).....	6
Rusya'nın İhracatında Başlıca Ürünler (1000 \$).....	7
Rusya'nın Ükelere Göre İthalatı (1.000 \$).....	8
Rusya'nın İthalatında Başlıca Ürünler (1000 \$)	9
TÜRKİYE İLE TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ	10
Genel Durum	10
Türkiye – Rusya Dış Ticaret	11
Türkiye'nin Rusya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (1000 \$).....	11
Türkiye'nin Rusya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1000 \$).....	12
İki Ülke Arasındaki Yatırım İlişkileri	13
DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	15
Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü.....	15
Özel Ekonomik Bölgeler.....	15
RUSYA MEYVE SEBZE MAMULLERİ PAZARI	17
Dış Ticaret	17
Rusya'nın Başlıca Meyve Sebze Mamulleri (MSM) İhracatı Gerçekleştirdiği Ülkeler (1000 \$).....	17
Rusya'nın Başlıca MSM İhracatı Gerçekleştirdiği Ürünler (1000 \$)	18
Rusya'nın Başlıca MSM İthalatı Gerçekleştirdiği Ürünler (1000 \$)	19
Rusya'nın Başlıca MSM İthalatı Gerçekleştirdiği Ülkeler (1000 \$).....	20
Türkiye'nin Rusya'ya Meyve Sebze Mamulleri İhracatı	21
PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	22
Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları	22

Dağıtım Kanalları.....	22
Tüketici Tercihleri.....	25
Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler.....	27
Kamu İhaleleri.....	30
PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR	32
İş Kültürü.....	32
Para Kullanımı.....	33
Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması.....	35
Resmî Tatiller ve Mesai Saatleri	36
Yerel Saat	37
DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER	37
Dış Ticaret Politikası.....	37
Gümrük Vergileri	39
İç Vergiler ve Oranları	39
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları	42
Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar.....	42
Test Etme Muayene ve Belgelendirme	45
Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme	47
Teknik Engeller	50
KAYNAKÇA	52

ÜLKE PROFİLİ

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Rusya Federasyonu
Nüfus	142,9 milyon
Dil	Rusça
Yüzölçümü	17.075.400 km ²
Başkent	Moskova
Başlıca Şehirleri	St. Petersburg, Novosibirsk, Nizhny Novgorod, Yekaterinburg
Yönetim Şekli	Federal Anayasal Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Vladimir Putin
Para Birimi	Rus Rublesi (RUB)

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Orta Asya İşbirliği Örgütü ve Eurasec: Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Rusya arasında 1995 yılında oluşturulmuştur. Daha sonra, 1999 yılında Tacikistan da dahil olmuştur. Mayıs

2001'de Avrasya Ekonomik Topluluğu (Eurasec) adını almıştır. Ocak 2006'da Özbekistan da Eurasec'e dahil olmuştur. Ermenistan, Moldova ve Ukrayna gözlemci statüsündedir. Eurasec Ocak 2006'da Orta Asya İşbirliği Örgütü'nü (CACO) içine almıştır. Her iki hareket de bölgesel bütünleşmeye dönüşüm konusunda yeterince etkin olamamıştır.

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT-CIS): Bağımsız Devletler Topluluğu, 8 Aralık 1991 tarihinde Beyaz Rusya, Rusya Federasyonu ve Ukrayna devlet başkanları tarafından imzalanan Minsk Anlaşması ile kurulmuştur. BDT, tüm üye devletleri kapsayan, işleyen bir gümrük birliği ya da serbest ticaret alanı oluşturmamıştır.

Tek Ekonomik Alan: Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan ve Ukrayna 2003 yılında Yalta Zirvesinde aralarındaki ticari ve ekonomik işbirliğinin genişletilmesi amacıyla imzalanan Anlaşma çerçevesinde Tek Ekonomik Alan hedeflenmiştir. 2007 yılında Rusya, Beyaz Rusya ve Kazakistan arasında gümrük birliği 1 Ocak 2010 tarihinde kurulmuştur. Birliğe 2014 yılında Ermenistan, 2015 yılında Kırgızistan da dâhil olmuştur.

EBRD-Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası: Orta ve Doğu Avrupa ile eski Sovyet ülkelerinde demokratik bir ortamda özel sektörün yaratılması ve geliştirilmesi amacıyla 1991 yılında kurulmuştur.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE-AGİT): "Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı" adı altında kurulan AGİT, 55 üyesiyle tüm Avrupa'yı içine alan tek güvenlik teşkilatıdır. Kanada ve ABD de AGİT üyesidir.

Şanghay İşbirliği Örgütü: Şanghay İşbirliği Örgütü, Nisan 1996'da Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan tarafından sınır anlaşmazlıklarının halli ve bölgesel ticaretin

canlandırılması amacı ile kurulmuştur. Daha sonra Şanghay Beşlisi olarak anılmaya başlanan Örgüte, 2001 yılında Özbekistan katılmıştır. Moğolistan, İran, Pakistan ve Hindistan gözlemci statüsündedir. Örgütün Sekreteryası resmi olarak 2004 yılında Çin'in başkenti Pekin'de açılmıştır. Örgütün İş Konseyi ve Interbank Kurumu 2006 yılında proje finansmanı amacı ile kurulmuştur.

Diğer Uluslararası Kuruluşlar: Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (BSEC), Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UN/ECE), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO), Birleşmiş Milletler (UN), Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO), Dünya Ticaret Örgütü-WTO

Coğrafi Konum

17 milyon kilometrekareyi aşan alanı ile dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi olan Rusya, 11 farklı zaman dilimine bölünmüştür. Asya'nın kuzeyinde Kuzey Pasifik Okyanusu ve Avrupa arasında Kuzey Buz Denizine uzanan ülke, 14 ülkeyle sınır komşusudur. Bu ülkeler ve sınır uzunlukları şöyledir: Azerbaycan 284 km, Beyaz Rusya 959 km, Çin (güneydoğu) 3.605 km, Çin (güney) 40 km, Estonya 290 km, Finlandiya 1.313 km, Gürcistan 723 km, Kazakistan 6.846 km, Kuzey Kore 17,5 km, Letonya 292 km, Litvanya (Kaliningrad Oblast) 227 km, Moğolistan 3.441 km, Norveç 196 km, Polonya (Kaliningrad Oblast) 432 km, Ukrayna 1.576 km. Ülkedeki Ural dağlarının batısında bulunan alan Avrupa kıtası içinde sayılmaktadır.

Geneli itibarı ile ılıman iklim kuşağında yer alan Rusya, Karadeniz kıyılarında görülen subtropikal iklimden, yıllık sıcaklık farkının 80°C'ye vardığı Güney Sibirya'daki sert karasal iklime ve kuzeydeki kutup iklimine kadar değişen bir iklim mozağine sahiptir. Ülkenin kuzeyi Arktik kuşağında bulunurken, güneyde Karadeniz kıyılarında subtropikal iklim özellikleri görülmektedir. Doğu Sibirya karasal iklimin etkisi altındayken, Rusya'nın uzak doğusu muson yağmurları nedeniyle yıllık 1.000 mm yağış almaktadır.

Rusya Federasyonu topraklarının dörtte üçü düz ovalıktır. Orta Sibirya ve Uzak Doğuda sıradağlar bulunmaktadır. Doğu Avrupa düzlüğü Urallar'a, Batı Sibirya düzlüğü Altay Dağları'na kadar devam etmektedir. Hazar kıyılarında ise, çoğu yerde yükseklik deniz seviyesinin altında seyretmektedir.

Başkent Moskova'da en sıcak ay Temmuz olup, en düşük ve en yüksek sıcaklık değerleri Temmuz ayında ortalama 13-23 °C'dir. Kentteki en soğuk ay olan Ocak ayında ise ortalama sıcaklıklar en düşük -16 °C ve en yüksek -9 °C'dir. En yağışlı ay Temmuz ayı olup, en az yağış görülen ay ise Mart'tır.

Siyasi ve İdari Yapı

Rusya, iki parlamentolu başkanlık sistemiyle idare edilen, kendi anayasaları ile yasama ve yürütme organlarına sahip 21 cumhuriyet, 9 eyalet (Kray), 46 bölge (Oblast), 2 federal statüye sahip şehir (Moskova ve St. Petersburg) ve 5 özerk bölgeden (Avtonomnaya Oblast/Avtonomnyy Okrug) oluşan, 83 idari birimli bir federasyondur. Bu anayasaların Rusya Federasyonu Anayasası'na uyumlu olması ve onunla çelişmemesi gerekmektedir.

Ülkeyi devlet başkanı yönetir. Başbakan başkanlığındaki hükümet de yürütme yetkisine sahiptir. Yasama yetkisi ise, Duma (Federal Meclis'in alt kanadı) ve Federasyon Kurulu'ndan (Federal Meclis'in üst kanadı) oluşan Federal Meclis'e aittir.

Anayasa uyarınca yürütme erkinin başı konumundaki Devlet Başkanı, altı yılda bir halk tarafından seçilmektedir. RF'de son Devlet Başkanlığı seçimleri 18 Mart 2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Başbakan, anayasa gereğince Devlet Başkanı tarafından atanmakta ve yine Devlet Başkanının onayını alarak hükümeti oluşturmaktadır. Hükümetin göreve başlaması için Başbakanın Duma'dan güvenoyu alması gerekmektedir.

Nüfus ve İstihdam

Rusya, nüfusundaki sürekli düşüş nedeni ile ciddi bir nüfus sorunu ile karşı karşıyadır. Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasından bu yana nüfusun yaklaşık 4 milyonu ülke dışında çıkmıştır. Nüfustaki bu azalma bu oranda devam ettiği takdirde, 2050 yılı itibarı ile ülke nüfusunun %30 üzerinde azalacağı tahmin edilmektedir. Birleşmiş Milletler'in ülke nüfusuna yönelik öngörülleri çok daha karamsardır. IMF tahminlerine göre 142,9 milyon olan ülke nüfusunun BM çalışmalarına göre 2050 yılına doğru 112 milyona gerilemesi beklenmektedir.

Alkol ve sigaranın fazla tüketimi ve kötü beslenme özellikle erkekler arasında kardiyovasküler hastalıklara bağlı ölümlerde ciddi artışa neden olmuştur. Sonuç olarak Rus kadınlarının ortalama yaşam süresi Rus erkeklerinden çok daha uzun hale gelmiştir. Ortalama yaşam süresinin erkeklerde 64,7, kadınlarda 76,6 olduğu tahmin edilmektedir. Rus hükümeti nüfusla ilgili sorunları önemli bir tehdit olarak değerlendirmektedir; bununla birlikte soruna kısa vadede kalıcı bir çözüm bulunması, ardında yatan derin sosyal sorunlar nedeni ile oldukça zor görünmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Rusya, zengin doğal gaz ve petrol kaynaklarının yanı sıra, kömür, alüminyum, bakır, demir, elmas, altın, gümüş maden kaynakları ve ormancılık ürünleri ile dünya ham madde ihracatında önde gelen ülkelerden biridir. Ülkenin sahip olduğu doğal kaynakların üretimi Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana artış göstermiştir. Ayrıca dışa bağımlılığın azaltılmasına yönelik alanlarda verimlilik artmış olup, çevre kirliliği konusundaki önlemler de artırılmıştır. Ancak Sovyet döneminin hızlı sanayileşme sürecinden miras kalan çevre problemleri görüldüğünden daha fazla sorun teşkil etmektedir. Başlıca sanayi bölgelerindeki hava ve su kirliliği, tarımsal alanların azalması ve toprak verimliliğindeki düşüş, ormanların özellikle Sovyet dönemi süresince yok edilmesi başlıca çevre sorunlarıdır.

2018 yılında 11 milyon varil/gün'lük ham petrol üretimi yapan Rusya Federasyonu, 2019 yılı itibarıyla sahip olduğu 80 milyar varil kanıtlanmış ham petrol rezervi ile 69 ülke arasında %5 pay ile 8. sırada yer almaktadır. 2015 yılı itibarıyla 23 trilyon feet³lük doğalgaz üretimi yapan ülke, 2019 yılı itibarıyla 2 katrilyon feet³ kanıtlanmış doğalgaz rezervine sahiptir.

GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	2.272,3	1.997,0	2.056,8	2.090,5	2117,24	2.148,7	2.182,0	2.211,5
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	-1,2	3,6	3,2	1,8	1,3	1,3	1,3	1,3
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	15.488	13.648	14.391	14.659	14.884	15.146	15.426	15.683
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	13,8	5,9	6,9	4,5	4,0	4,0	4,0	4,0
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	10,5	2,5	2,7	2,7	2,8	3,0	3,0	3,0
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	3,9	3,2	3,1	3,2	3,5	3,4	3,5	3,7
Nüfus (milyon)	146,7	146,3	142,9	142,6	142,3	141,9	141,5	141,0
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	18,5	19,7	20,8	21,9	22,8	23,3	23,7	24,0

(*) Tahmin

Kaynak: IMF

Rusya Federasyonu, büyük bir ekonomik gücün temeli olan doğal kaynaklara ve insan gücüne sahip dünyadaki belli başlı ülkelerden biri konumundadır. Rusya'nın sahip olduğu zengin doğal kaynak rezervleri ülke için büyük bir şans olmakla beraber ülke ekonomisi açısından bazı sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Son 10 yıllık süreçte dalgalı seyreden petrol fiyatlarının ülkenin büyüme oranlarını da doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Ancak yapılan bilimsel çalışmalar uzun vadeli büyüme ve ekonomideki doğal kaynaklara bağımlılık arasında negatif bir korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır.

Merkezi planlama ve sahip olduğu zengin kaynaklar nedeni ile Rusya'da sanayi sektörü ağır sanayi yönünde gelişmiştir. Yakıt, enerji ve metalürji üretimi toplam sınai üretimin %35'ten fazlasını oluşturmaktadır. Elektrik ve gıda üretiminin sınai üretimdeki payının yaklaşık %25 olduğu göz önünde bulundurulduğunda ileri teknoloji ve tüketim malları üretiminin Rus ekonomisinde çok küçük bir payı olduğu ortaya çıkmaktadır. Tekstil sektörünü de kapsayan hafif sanayinin de sınai üretimdeki payı çok cüzi düzeydedir.

Ekonomi büyük ölçekli sınai işletmelerin hâkimiyetindedir. KOBİ'lerin GSYİH'den aldıkları pay, yalnızca %10-15 civarındadır. Bu oran, genellikle gelişmiş pazar ekonomilerinde ve geçiş ekonomilerinde %50 civarında veya daha da üzerindedir. Küçük ölçekli işletmelerin

ekonomide yeterince rol alamamasının en önemli nedenlerinden biri yoğun vergi uygulamaları ve karmaşık hukuki düzenlemelerdir.

Ülkenin geniş yüzölçümü emek, doğal kaynaklar ve iş merkezleri arasında büyük mesafelere neden olduğu için ekonomik olarak bir dezavantaj oluşturmaktadır. Ülkedeki nehirlerin çoğunluğu doğu-batı yönünde değil, kuzey-güney yönünde akmaktadır. Bu nedenle denize ulaşım çok zordur. Bu nedenlerle ülkedeki taşımacılık maliyetleri uluslararası ortalama maliyetlerin yaklaşık 3 katı kadar yüksektir.

Sanayi Moskova, St. Petersburg, Yekaterinburg ve Nizhny Novgorod kentlerinde yoğunlaşmıştır. Bu büyük kentler geçiş sürecini diğer kentlere göre daha iyi yönetmiş, üretimde çeşitlilik sağlamıştır. Tomsk ve Novosibirsk gibi daha küçük kentler Sovyet rejimi tarafından yaratılan sanayi merkezleridir. Sibiry ve ülkenin en doğusundaki bölgeler hala sanayileşmemiş durumdadır. Bu bölgeler ham madde ve enerji üssü konumundadır.

Rusya'nın ekonomik görünümü, Ukrayna krizi nedeni ile uygulamaya konulan uluslararası yaptırımların olumsuz etkilerinin yapısal olumsuzluklar ile bir araya gelmesi ile birlikte kötüye gitmiştir. Düşen petrol fiyatları ve hızlı sermaye çıkışları rublenin devalüasyonuna sebep olmuş, netice olarak enflasyon yükselmiş ve zincirleme etki ile hane halkı tüketimi de gerilemiştir.

GSYİH 2021 yılında %5,6 oranında artmış, ancak Ukrayna'da yaşanan çatışma ve Rusya'ya uygulanan yaptırımlar neticesinde, ülke ekonomisini 2022 yılında %1,2 küçülmüştür. GSYİH 2023 yılında %3,6 büyüme kaydetmiş olup, 2024'te %3,2 2025'te ise %1,8 büyümesi beklenmektedir. Ülkede kişi başına düşen GSYİH ise, 2022 yılında 15.488 ABD doları (cari fiyatlara göre) ve 2023 yılında 13.648 olarak doları gerçekleştirmiştir. Kişi başına düşen GSYİH'nin 2024 yılında 14.391 dolara, 2025 yılında ise 14.659 dolara yükselmesi beklenmektedir.

GSYİH, 2023 yılında cari fiyatlara göre %11,2 oranında azalarak 2,0 trilyon dolar olarak gerçekleşmiştir. GSYİH'nin, 2024 ve 2025 yıllarında 2,1 trilyon dolar olması beklenmektedir.

2022 yılında %13,8 olan tüketici fiyatlarına göre yıllık ortalama enflasyon oranı, 2023 yılında %5,9'a düşmüştür. Enflasyonun 2024 yılında %6,9, 2025 yılında ise %4,5 olacağı tahmin edilmektedir. Cari ödemeler dengesinin GSYİH'ye oranı 2022 yılında %10,5 ve 2023'te %2,5 olarak gerçekleşmiş olup, cari dengenin 2024 ve 2025 yıllarında %2,7 oranında fazla vermesi beklenmektedir. 2022 yılında ülkedeki işsiz sayısının toplam iş gücüne oranı %3,9 olarak gerçekleşmiş olup, bu oran 2023 yılında %3,2 olmuştur. İşsizlik oranının 2024 yılında %3,1 ve 2025'te ise %3,2'e olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

DIŞ TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ

Dış Ticaret

2023 yılında 399 milyar dolarlık (%31 azalış) ihracatla dünyada 20. sırada olan Rusya'nın ihracat yaptığı başlıca ölkeler: Çin (%32,2), Hindistan (%15,4), Türkiye (%11,4), Kazakistan (%4,1) ve Brezilya'dır (%2,5). Ülkenin 2023 yılında ihraç ettiği en önemli ürün ise %51,3 ile ham petrol, petrol ürünleri ve doğal gazdır.

2023 yılında 208 milyar dolarlık (%4,5 artış) ithalatla dünyada 30. sırada olan Rusya'nın ithalat yaptığı başlıca ölkeler: Çin (%53,4), Türkiye (%5,2), Kazakistan (%4,7) Almanya (%4,6), ve G. Kore'dir (%2,9). Rusya'nın 2023 yılında ithal ettiği başlıca ürünler ise: Otomobil ve diğer binek araçlar (%7,2), tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlardan (%4,1), telefon cihazları (%2,7), otomatik bilgi-işlem makineleri ve aksamı (%1,9), traktörler (%1,9) ve karayolu taşıtları için aksam ve parçalardır (%1,6).

1000 \$	2019	2020	2021	2022	2023	Değişim % (2022- 2023)
İhracat	422.777.167	337.105.352	492.314.339	578.378.763	399.212.072	-31,0
İthalat	243.780.553	231.667.985	293.501.672	199.140.962	208.121.158	4,5
Hacim	666.557.720	568.773.337	785.816.011	777.519.725	607.333.230	-21,9
Denge	178.996.614	105.437.367	198.812.667	379.237.801	191.090.914	-49,6

Kaynak: ITC Trademap

Rusya'nın Ölkelere Göre İhracatı (1.000 \$)

Sıra	Ölke	2021	2022	2023	Değişim (%) 2022- 2023	Pay (%) 2023
1.	Çin	78.142.344	114.148.971	128.484.735	12,6	32,2
2.	Hindistan	8.695.038	40.628.245	61.602.410	51,6	15,4
3.	Türkiye	28.959.030	58.853.499	45.598.229	-22,5	11,4
4.	Kazakistan	17.605.534	17.342.678	16.192.157	-6,6	4,1
5.	Brezilya	5.698.759	7.852.300	10.012.628	27,5	2,5
6.	G. Kore	17.352.293	14.817.362	8.891.986	-40	2,2
7.	Hong Kong	1.411.097	1.975.603	8.252.430	317,7	2,1
8.	Japonya	14.144.775	14.997.745	7.398.685	-50,7	1,9
9.	Macaristan	4.269.443	9.643.093	6.187.519	-35,8	1,5

10.	Hollanda	21.904.162	22.705.315	5.731.053	-74,8	1,4
11.	Mısır	3.578.212	4.273.229	4.957.710	16	1,2
12.	Slovakya	6.587.112	8.625.496	4.943.722	-42,7	1,2
13.	ABD	30.700.533	15.071.129	4.902.443	-67,5	1,2
14.	İtalya	22.052.574	28.599.840	4.391.770	-84,6	1,1
15.	Tayvan	5.024.199	4.879.381	4.286.533	-12,2	1,1
Toplam İhracat		492.314.339	578.378.763	399.212.072	-31	100

Kaynak: ITC Trademap

Rusya'nın İhracatında Başlıca Ürünler (1000 \$)

GTİP	ÜRÜNLER	2021	2022	2023	Değişim (%) 2022- 2023	Pay (%) 2023
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	110.968.247	147.638.782	117.248.939	-20,6	29,4
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	69.965.740	74.484.866	47.931.613	-35,6	1,02
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	8.815.377	80.887.665	39.721.253	-50,9	9,9
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	17.583.742	43.498.187	30.639.894	-29,6	7,7
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	17.362.802	12.553.535	11.020.851	-12,2	2,8
1001	Buğday ve mahlut	7.301.689	8.764.365	9.489.702	8,3	2,4
7601	İşlenmemiş alüminyum	6.992.604	8.781.902	7.443.424	-15,2	1,9
7110	Platin (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	8.458.422	7.172.578	6.821.641	-4,9	1,7
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	9.176.399	9.444.390	6.607.724	-30	1,7

3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	4.697.865	8.131.904	5.478.648	-32,6	1,4
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	3.847.909	7.063.138	5.450.325	-22,8	1,4
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	4.471.953	7.218.000	5.205.919	-27,9	1,3
3104	Potashlı mineral veya kimyasal gübreler	3.321.914	5.400.610	4.163.938	-22,9	1
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	6.057.579	5.495.668	3.251.650	-40,8	0,8
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	3.105.016	3.535.683	3.192.763	-9,7	0,8
Toplam İhracat		492.314.339	578.378.763	399.212.072	-31	100

Kaynak: ITC Trademap

Rusya'nın Ükelere Göre İthalatı (1.000 \$)

Sıra	Ülke	2021	2022	2023	Değişim (%) 2022-2023	Pay (%) 2023
1.	Çin	67.550.055	76.122.649	111.057.216	45,9	53,4
2.	Türkiye	5.775.897	9.343.472	10.908.022	16,7	5,2
3.	Kazakistan	7.018.746	8.780.725	9.788.231	11,5	4,7
4.	Almanya	31.484.334	15.480.693	9.631.358	-37,8	4,6
5.	G. Kore	9.982.575	6.328.173	6.133.435	-3,1	2,9
6.	İtalya	9.072.296	6.125.207	5.038.715	-17,7	2,4
7.	Hindistan	3.334.264	2.927.176	4.090.873	39,8	2
8.	Polonya	8.789.388	4.818.832	3.705.519	-23,1	1,8
9.	Ermenistan	793.870	2.365.199	3.383.879	43,1	1,6
10.	İsviçre	3.689.991	3.178.750	2.880.310	-9,4	1,4
11.	Japonya	7.860.721	4.639.548	2.822.694	-39,2	1,4
12.	Belçika	5.176.569	3.819.844	2.780.455	-27,2	1,3
13.	Hong Kong	4.982.205	2.386.558	2.655.873	11,3	1,3
14.	Hollanda	7.826.001	3.945.958	2.596.564	-34,2	1,2

15.	Litvanya	4.415.952	2.880.285	2.316.467	-19,6	1,1
Toplam İthalat		293.501.672	199.140.962	208.121.158	4,5	100

Kaynak: ITC Trademap

Rusya'nın İthalatında Başlıca Ürünler (1000 \$)

GTİP	ÜRÜNLER	2021	2022	2023	Değişim (%) 2022-2023	Pay (%) 2023
8703	Otomobiller	7.998.689	6.321.270	14.992.074	137,2	7,2
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar	9.362.010	9.409.326	8.502.221	-9,6	4,1
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	11.460.266	7.474.822	5.595.411	-25,1	2,7
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	7.813.866	4.558.022	3.976.667	-12,8	1,9
8701	Traktörler	1.583.925	821.120	3.904.414	375,5	1,9
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	10.670.590	3.664.735	3.395.695	-7,3	1,6
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	2.279.669	1.928.721	3.247.577	68,4	1,6
8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb.	2.760.481	2.641.799	3.126.292	18,3	1,5
3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	3.557.243	3.460.392	3.029.191	-12,5	1,5
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	2.121.157	1.734.840	2.228.184	28,4	1,1

9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	2.549.005	2.345.050	2.155.385	-8,1	1
8481	Musluk, batarya, vana ve valfler	2.557.461	1.900.297	1.918.053	0,9	0,9
8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	1.532.079	1.439.161	1.859.220	29,2	0,9
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanslar	2.239.551	1.464.202	1.824.826	24,6	0,9
2844	Radyoaktif kimyasal elementler ve radyoaktif izotoplar ve bunların bileşikleri, karışımları, artıkları	0	970.447	1.602.001	65,1	0,8
Toplam İthalat		293.501.672	199.140.962	208.121.158	4,5	100

Kaynak: ITC Trademap

TÜRKİYE İLE TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ

Genel Durum

Türkiye ve Rusya Federasyonu arasındaki ilişkiler köklü bir geçmişe dayanmaktadır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesi sonrasında yeni işbirliği imkân ve perspektifleri ortaya çıkmıştır. Ekonomik işbirliğinin 1990'lardaki hızlı gelişiminin ardından, ikili ilişkiler 2000'li yılların başında iki ülke siyasi liderlikleri arasında tesis edilen yakın diyalogla yeni bir döneme girmiştir.

SSCB döneminde de Türkiye'nin önemli bir ticaret ortağı konumunda olan Rusya ile ticari ilişkiler 1992 yılında Birliğin dağılmasından sonra da artarak devam etmiştir. Coğrafi yakınlık, Türkiye-Rusya ticari ve ekonomik ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Ekonomik ve ticari ilişkiler Rusya Federasyonu'yla ilişkilerimizin itici gücünü oluşturmaktadır. Rusya en önemli dış ticari ortaklarımızdan biridir. Türkiye'nin 2023 yılında Rusya'ya yapmış olduğu ihracat, bir önceki yıla göre %16,7 artış göstererek 10,9 milyar dolar olmuştur. Rusya 2023 yılında ihracat yaptığımız ülkeler arasındaki %4,3'lük payı ile 6. sırada yer almaktadır. Aynı yıl Rusya'dan yapmış olduğumuz ithalat ise bir önceki yıla göre %22,5 azalarak 45,6 milyar dolar olmuş ve ithalat yaptığımız ülkeler arasında %12,6 pay ile 1. sırada yer almıştır.

Ülkemizin Rusya'ya ihracatındaki başlıca ürünler: Turunçgiller; karayolu taşıtları için aksam ve parçalar; römorklar ve yarı-römorklar; işlenmiş petrol ürünleri, taze meyveler (kayısı, kiraz, şeftali, erik) ve dondurulmuş balıklar olarak sıralanmaktadır.

2023 yılı baz alındığında, Rusya ile ticarete ülkemizin 34,7 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği gözlenmektedir.

Türkiye – Rusya Dış Ticaret

1000 \$	2019	2020	2021	2022	2023	Değişim % (2022- 2023)
İhracat	4.153.202	4.506.813	5.775.897	9.343.472	10.907.631	17
İthalat	23.116.867	17.829.236	28.959.030	58.853.499	45.597.875	-23
Hacim	27.270.069	22.336.049	34.734.927	68.196.971	56.505.506	-17
Denge	-18.963.665	-13.322.423	-23.183.133	-49.510.027	-34.690.244	-30

Kaynak: ITC Trademap

Türkiye'nin Rusya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (1000 \$)

GTİP	Ürünler	2021	2022	2023	Değişim (%) 2022- 2023	Pay (%) 2023
805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	426.607	429.575	426.221	-0,8	3,9
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	324.138	328.605	401.274	22,1	3,7
8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	81.977	115.011	274.765	138,9	2,5
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	120.783	288.616	226.447	-21,5	2,1
809	Kayısı, kiraz, şeftali, erik ve çakal eriği (taze)	208.254	297.694	225.983	-24,1	2,1
303	Balıklar (dondurulmuş)	137.020	218.159	220.412	1	2
8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb.	61.089	142.671	204.859	43,6	1,9
8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine	28.823	113.749	169.895	49,4	1,6

	veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar					
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksi reçineler, polikarbonatlar, alkit reçineler, polialiesterler, vb. (ilk şekilde)	50.392	127.606	136.806	7,2	1,3
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.	44.416	57.024	123.471	116,5	1,1
6403	Dış tabanı kauçuktan, plastik maddeden, tabii veya terkip yoluyla elde edilen köseleden ve yüzü deriden olan ayakkabılar	69.394	84.186	122.584	45,6	1,1
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	83.855	96.102	111.288	15,8	1
8428	Kaldırma, elleçleme, yükleme, boşaltma makinaları (asansörler, yürüyen merdivenler, konveyörler, teleferikler gibi)	39.520	72.736	110.629	52,1	1
8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar	40.666	80.408	108.890	35,4	1
8481	Musluk, batarya, vana ve valfler	29.251	76.382	108.193	41,6	1
Toplam İhracat		5.775.897	9.343.472	10.908.022	16,7	100

Kaynak: ITC Trademap

Türkiye'nin Rusya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1000 \$)

GTİP	Ürünler	2021	2022	2023	Değişim (%) 2022-2023	Pay (%) 2023
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	3.727.933	7.201.045	11.746.915	63,1	25,8
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	1.443.067	3.897.075	3.424.506	-12,1	7,5
1001	Buğday ve mahlut	1.870.576	2.395.449	2.660.668	11,1	5,8

7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	1.608.169	2.164.794	1.659.523	-23,3	3,6
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	690.801	917.293	1.509.945	64,6	3,3
7601	İşlenmemiş alüminyum	1.221.076	1.110.770	1.224.236	10,2	2,7
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	1.060.280	1.187.826	491.597	-58,6	1,1
1005	Mısır	277.614	405.672	470.787	16,1	1
7201	Dökme demir (pik demir) ve aynalı demir (kütle, külçe, blok veya diğer ilk şekillerde)	316.165	520.279	402.521	-22,6	0,9
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	1.567.638	937.771	390.880	-58,3	0,9
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	19.714	145.503	348.149	139,3	0,8
713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	140.159	223.592	339.614	51,9	0,7
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	264.026	289.503	317.837	9,8	0,7
2302	Hububat ve baklagillerin kepek, kavuz ve diğer kalıntıları	261.654	331.183	299.834	-9,5	0,7
8401	Nükleer reaktörler; nükleer reaktörler için ışınlanmamış yakıt elemanları; izotopik ayırım için makina ve cihazlar	24.690	106.472	263.600	147,6	0,6
Toplam İthalat		28.959.030	58.853.499	45.598.229	-22,5	100

Kaynak: ITC Tradema

İki Ülke Arasındaki Yatırım İlişkileri

Müteahhitlik hizmetleri alanında Rusya ülkemizin bir numaralı pazarı konumunda bulunmaktadır. Bugüne kadar Türk müteahhitlik sektörünün yurt dışında üstlendiği 400 milyar doları aşan proje portföyünün yaklaşık beşte biri Rusya merkezli projelere ait bulunmaktadır.

Diğer taraftan; halihazırda, Rusya'da tekstil-konfeksiyon, bankacılık, turizm, gıda-gıda işleme, beyaz eşya-makina, cam sanayi ve müteahhitlik-inşaat malzemeleri alanlarında güçlü Türk yatırımlarının bulunduğu görülmektedir.

Rusya'da 1.300'ün üzerinde Türk sermayeli firmanın faaliyette bulunduğu tahmin edilmektedir. Türk firmalarının en fazla yatırım/ticaret yaptığı bölgeler; Moskova, Kazan (Tataristan), Güney Rusya Federal Bölgesi (Rostov, Krasnodar, Soçi, Novorossisk) ile ülkenin önemli ticaret merkezlerinden olan Novosibirsk, Yekaterinburg, Samara, St. Petersburg ve Astrahan'dır.

Rusya'da tekstil-konfeksiyon, bankacılık, turizm, gıda-gıda işleme, beyaz eşya-makine, cam sanayi ve müteahhitlik-inşaat malzemeleri alanlarında güçlü Türk yatırımları mevcuttur. Ayrıca; danışmanlık-hukuk, lojistik, otomotiv ve oto yan sanayi ile mobilya alanlarında son dönemde Türk yatırımların artış kaydettiği gözlemlenmektedir. Özellikle otomotiv ve oto yan sanayi, kozmetik, ilaç sanayi, tekstil-konfeksiyon, gıda, makine, enerji, işlenmiş gıda (çeşitli içecekler ve entegre et üretim tesisleri) ve kimyasal ürünler alanlarında büyük potansiyel görülmektedir.

Enerji, Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerin en önemli unsurlarından birini teşkil etmektedir. Enerji tedarikinde başlıca ortaklarımız arasında bulunan Rusya'yla bu alandaki işbirliğimiz Akkuyu Nükleer Santrali ve TürkAkım projeleriyle daha da ileri bir safhaya taşınmaktadır. TürkAkım Doğalgaz Boru Hattı 8 Ocak 2020 tarihinde açılmıştır.

Akkuyu NGS inşaat projesi ise; 12 Mayıs 2010'da Rusya Federasyonu Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında Türkiye'nin güney kıyısındaki Mersin ilinde VVER-1200 reaktörlü dört güç ünitesine sahip, toplam 4800 MW kurulu güç kapasiteli Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin inşa edilmesini öngören İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

Nisan 2015'te Akkuyu NGS'nin deniz yapılarının temeli atılarak yatırım başlamış, 10 Mart 2021 tarihinde Santralin 3. reaktörünün temeli atılarak devam etmiştir. Projenin toplam maliyeti, 20 milyar ABD doları seviyesindedir.

10-12 Ekim 2016 tarihlerinde İstanbul'da yapılan Rus-Türk Hükümetler arası Karma Ekonomik Komisyonu 14. Dönem Toplantısı Protokolü'nde, ikili ticarete ulusal paraların kullanımının artırılması konusunda mutabık kalınmıştır.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) 1990'lar süresince Rusya'nın büyüklüğü ve ekonomik potansiyeline rağmen yetersiz düzeyde kalmıştır. Siyasi istikrarsızlık, ekonomik belirsizlik, yasal boşluklar ve ülkedeki iş ortamını olumsuz yönde etkileyen düzenlemeler ve vergi yükü ülkeye doğrudan yabancı yatırım girişini olumsuz yönde etkileyen unsurlar olmuştur.

2000'li yılların başından itibaren doğrudan yabancı yatırımlar dikkate değer artış kaydetmeye başlamıştır. 2002 yılından sonra hızla artmaya başlayan doğrudan yabancı yatırımlar 2008 yılında 75 milyar dolarlık (GSYİH'nın %4,5'i) rekor seviyeye ulaşmıştır. 2022 yılında başlayan sıcak çatışma ortamı ve yaptırımlar nedeniyle, ülkeden yaklaşık 40 milyar dolarlık DYY çıkışı olmuştur. 2023 yılı ve sonrası doğrudan yabancı yatırım tahminlerine ilişkin istatistikler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri

	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	-39 800	-10 000	-20 000	-12 000	2 000	9 000
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	-1,78	-0,50	-1,00	-0,60	0,10	0,40
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	442 277	432 277	412 277	400 277	402 277	411 277
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	13 086	4 500	-5 000	-10 000	-20 000	-20 000
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	381 194	376 694	381 694	391 694	411 694	431 694

(*) Tahmin

Kaynak: EIU

Özel Ekonomik Bölgeler

Rus hükümeti ülkenin doğal kaynaklara dayalı ekonomisini inovasyona dayalı bir ekonomiye dönüştürme vizyonuna destek olması amacı ile "Özel Ekonomik Bölgeler" kurulması kararı almıştır.

ÖEB'ler ülkeye yatırım çekmekte en etkili enstrümanlardan biridir.

Hâlihazırdaki mevzuata göre 4 farklı türde 28 ÖEB bulunmaktadır:

- **Sanayi ve İmalat bölgeleri:** Tataristan Cumhuriyeti (Alabuga), Lipetsk, Samara, Sverdlovsk, Pskov ve Kaluga bölgeleri.
- **Teknoloji ve İnovasyon bölgeleri:** Moskova, St. Petersburg, Tomsk ve Moskova Bölgesi (Dubna) ve Tataristan Cumhuriyeti.
- **Turizm bölgeleri:** Altay Cumhuriyeti, Buryatya Cumhuriyeti, Altay Bölgesi, Stavropol Bölgesi, Primorsky Bölgesi, Krasnodar Bölgesi kümelenmesi, İnguşetya Cumhuriyeti, Dağıstan Cumhuriyeti, Kuzey Osetya-Alania Cumhuriyeti, Adigeya Cumhuriyeti, Kbardino-Balkar Cumhuriyeti, Karaçi-Çerkes Cumhuriyeti, Çeçen Cumhuriyeti.
- **Liman bölgeleri (lojistik merkezleri kurulmasına yönelik olarak):** Ulyanovsk (Volga bölgesi), Murmansk ve Khabarovsk (Uzakdoğu) bölgeleri.

Hâlihazırda bölgelerdeki şirketler arasında teknik işbirliği yaratılması ve kümelenmeler oluşturulması üzerinde yoğunlaşmıştır. Samara bölgesindeki Togliatti ÖEB (otomotiv ana ve yan sanayi kümelenmesi), Litpetsk Bölgesi ÖEB (otomobil lastikleri kümelenmesi), Ulyanovsk limanı (havacılık ekipmanları kümelenmesi) kümelenme çalışmalarına örnek teşkil etmektedir.

Özel ekonomik bölgelerde yatırımcılara sağlanan ayrıcalıklar yatırımcının masraflarını %30'a kadar düşürebilmektedir.

RUSYA MEYVE SEBZE MAMULLERİ PAZARI

Dış Ticaret

International Trade Center (Trademap) verilerine göre 2023 yılı Rusya meyve sebze mamulleri ihracatı 710,6 milyon dolar, meyve sebze mamulleri ithalatı 3,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu çalışmada yer alan Trademap verileri, 07, 08, 20 ve 22 faslında yer alan GTİP pozisyonları alınarak istatistikler oluşturulmuştur.¹

1000 \$	2019	2020	2021	2022	2023	2022-2023 Değişim %
İhracat	805.942	884.638	1.123.513	1.049.644	710.624	-32
İthalat	4.218.443	3.943.295	4.650.459	3.499.010	3.494.967	0
Hacim	5.024.385	4.827.933	5.773.972	4.548.654	4.205.591	-8
Denge	-3.412.501	-3.058.657	-3.526.946	-2.449.366	-2.784.343	14

Kaynak: ITC Trademap

Rusya'nın Başlıca Meyve Sebze Mamulleri (MSM) İhracatı Gerçekleştirdiği Ülkeler (1000 \$)

Sıra	Ülkeler	2019	2020	2021	Değişim %	Pay %
1.	Kazakistan	190.422	220.617	331.820	50,4	29,5
2.	Belarus	118.334	135.669	160.136	18,0	14,3
3.	Ukrayna	88.357	84.752	95.958	13,2	8,5
4.	Özbekistan	20.783	27.417	60.398	120,3	5,4
5.	Letonya	36.445	31.882	43.893	37,7	3,9
6.	Gürcistan	20.814	28.847	43.197	49,7	3,8
7.	Kırgızistan	23.502	25.158	36.896	46,7	3,3
8.	Çin	36.285	29.897	35.456	18,6	3,2
9.	Almanya	26.605	28.757	33.675	17,1	3,0
10.	Birleşik Krallık	27.321	34.848	31.075	-10,8	2,8
11.	Ermenistan	27.001	20.917	24.607	17,6	2,2
12.	Azerbaycan	18.972	18.756	22.936	22,3	2,0

¹ 07, 08, 20 ve 22 faslında kullanılan gtıp pozisyonları: 071010, 071021, 071022, 071029, 071030, 071040, 071080, 071090, 071140, 071151, 071159, 071190, 071220, 071230, 071231, 071232, 071233, 071239, 071290, 081110, 081120, 081190, 081210, 081290, 081400, 200110, 200190, 200210, 200290, 200310, 200320, 200390, 200410, 200510, 200520, 200540, 200551, 200559, 200560, 200570, 200580, 200591, 200599, 200600, 200710, 200791, 200799, 200820, 200830, 200840, 200850, 200860, 200870, 200880, 200891, 200893, 200897, 200899, 200911, 200912, 200919, 200920, 200921, 200929, 200930, 200931, 200939, 200941, 200949, 200950, 200961, 200969, 200971, 200979, 210320, 220110, 220190, 220210, 220290, 220300, 220410, 220421, 220429, 220430, 220510, 220590, 220600, 220710, 220720, 220820, 220830, 220860, 220870, 220890, 220900

13.	Finlandiya	26.968	27.883	22.728	-18,5	2,0
14.	Moğolistan	7.526	8.984	18.861	109,9	1,7
15.	Tacikistan	15.524	14.758	17.730	20,1	1,6
19.	Türkiye	9.659	20.627	12.845	-37,7	1,1
	Toplam	805.942	884.638	1.123.513	27,0	100,0

Kaynak: ITC Trademap

Rusya'nın Başlıca MSM İhracatı Gerçekleştirdiği Ürünler (1000 \$)

GTIP	Ürün Grubu	2021	2022	2023	Değişim % (2022-2023)
220210	Sular (Mineral Sular Ve Gazlı Sular Dahil)	252.669	274.745	175.867	-36
200520	Patates (Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmamış)	110.501	192.913	107.534	-44
220300	Malttan Üretilen Biralar	160.850	97.386	70.704	-27
220860	Votka	167.828	144.464	67.628	-53
71290	Kurutulmuş Diğer Sebzeler Ve Sebze Karışımları	3.025	2.121	51.328	2320
210320	Domates Keçapı Ve Diğer Domates Sosları	28.543	24.210	20.910	-14
200710	Homojenize Edilmiş Reçel, Jöle, Marmelat, Meyve Püresi Ve Pastları	22.812	25.064	20.202	-19
220720	Alkol Derecesi Ne Olursa Olsun Tağyir (Denatüre) Edilmiş Etil Alkol Ve Damıtım Yoluyla Elde Edilen Diğer Alkollü İçkiler	17.039	30.349	19.961	-34
220710	Alkol Derecesi Hacim İtibariyle % 80 Veya Daha Fazla Olan Tağyir (Denatüre) Edilmemiş Etil Alkol.	39.863	33.740	16.760	-50
200580	Tatlı Mısır (Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmamış)	27.602	19.638	13.684	-30
200971	Elma Suyu; Brix Değeri 20'Yi Geçmeyenler, Fermente Edilmemiş Ve Alkol Katılmamış.	13.541	19.387	11.637	-40
200540	Bezelye (Pisum Sativum) (Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmamış).	23.195	19.600	11.182	-43
220290	Alkolsüz Diğer İçecekler.	0	9.165	10.327	13

200799	Reçeller, Jöleler, Marmelatlar, Meyva Veya Sert Kabuklu Meyvalar (Pişirilerek Hazır Lanmış) (Turunçgillerden Yapılanlar Hariç)	22.471	11.937	9.313	-22
220110	Mineral Ve Gazlı Sular (İlave Şeker Veya Diğer Tatlandırıcı Maddeler Katılmamış Veya Lezzetlendirilmemiş).	18.948	12.493	8.921	-29
	Toplam MSM İhracatı	1.123.513	1.049.644	710.624	-32
	Toplam İhracat	492.314.339	578.897.958	407.853.299	-30

Kaynak: ITC Trademap

Rusya'nın Başlıca MSM İthalatı Gerçekleştirdiği Ürünler (1000 \$)

GTIP	Ürün Grubu	2021	2022	2023	Değişim % (2022-2023)
220421	Taze Üzüm Şarapları	942.751	609.472	590.574	-3,1
220820	Üzüm Şarabı Veya Üzüm Cibresinin Damıtılması Yolu İle Elde Edilen Alkolü İçkiler	408.790	395.202	427.372	8,1
220300	Malttan Üretilen Biralar	415.251	230.292	290.620	26,2
220410	Köpüklü Şaraplar (Taze Üzümünden)	301.226	274.885	285.469	3,9
220830	Viskiler	440.807	133.449	243.304	82,3
220210	Sular (Mineral Sular Ve Gazlı Sular Dahil)	146.218	177.686	224.728	26,5
200290	Domatesler (Tüm Veya Parça Halinde Olmayan); Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş.	89.137	108.721	117.310	7,9
200570	Zeytin (Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmamış)	99.919	107.748	114.064	5,9
200899	Diğer Meyvalar, Sert Kabuklu Meyvalar Ve Yenilen Diğer Bitki Parçaları (Başka Surette Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş)	82.939	106.783	102.561	-4,0
220110	Mineral Ve Gazlı Sular (İlave Şeker Veya Diğer Tatlandırıcı Maddeler Katılmamış Veya Lezzetlendirilmemiş).	129.716	73.170	89.331	22,1
200410	Patatesler; Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle	90.030	116.134	76.181	-34,4

	Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş, Dondurulmuş.				
220510	Vermut Ve Diğer Taze Üzüm Şarapları (Bitkiler Veya Kokulu Maddelerle Aromalandırılmış)	29.837	58.616	68.106	16,2
220890	Diğer Alkollü İçecekler	136.882	53.863	62.285	15,6
200310	Agaricus Cinsi Mantarlar; Sirke Veya Asetik Asitten Başka Usullerle Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş.	18.226	90.979	58.648	-35,5
200799	Reçeller, Jöleler, Marmelatlar, Meyva Veya Sert Kabuklu Meyvalar (Pişirilerek Hazırlanmış) (Turunçgillerden Yapılanlar Hariç)	101.897	68.202	56.893	-16,6
	Toplam MSM İhracatı	4.650.459	3.499.010	3.494.967	-0,1
	Toplam İhracat	293.501.672	199.138.550	208.387.274	4,6

Kaynak: ITC Trademap

Rusya'nın Başlıca MSM İthalatı Gerçekleştirdiği Ülkeler (1000 \$)

Sıra	Ülkeler	2019	2020	2021	Değişim %	Pay %
1.	İtalya	460.590	462.857	570.009	23,2	12,3
2.	Fransa	397.268	363.061	455.040	25,3	9,8
3.	Birleşik Krallık	302.955	298.789	365.256	22,2	7,9
4.	Gürcistan	309.963	267.214	318.824	19,3	6,9
5.	İspanya	345.295	284.649	282.517	-0,7	6,1
6.	Çin	286.556	277.656	278.928	0,5	6,0
7.	Almanya	210.300	233.591	267.966	14,7	5,8
8.	Ermenistan	261.647	206.105	241.758	17,3	5,2
9.	Belarus	199.558	198.796	241.698	21,6	5,2
10.	ABD	111.306	93.239	107.523	15,3	2,3
11.	Polonya	79.708	73.073	93.319	27,7	2,0
12.	İrlanda	82.316	72.064	82.665	14,7	1,8
13.	Hollanda	85.867	65.414	78.053	19,3	1,7
14.	Meksika	61.091	77.439	77.284	-0,2	1,7
15.	Belçika	55.865	52.921	76.909	45,3	1,7
34.	Türkiye	9.929	14.497	22.890	57,9	0,5
	Toplam	4.218.443	3.943.295	4.650.459	17,9	100,0

Kaynak: ITC Trademap

Türkiye'nin Rusya'ya Meyve Sebze Mamulleri İhracatı

Ürün Grubu	2021 FOB D	2022 FOB D	Pay%
PATATES KONSERVELERİ. DONDURULMUŞ	79.391.760	62.037.386	63,6%
SEBZE.MEYVE.BİTKİ PARÇALARI KONSERVELERİ SİRKELİ	7.226.913	9.149.732	9,4%
DİĞER MEYVA SULARI	3.400.483	6.176.886	6,3%
GAZLI SULAR.MADEN SULARI VE GAZOZLAR	9.863.184	4.776.205	4,9%
DONDURULMUŞ SEBZELER	4.153.736	3.339.123	3,4%
DOMATES KONSERVELERİ	2.054.991	2.603.857	2,7%
REÇEL.JÖLE.MARMELAT	1.095.809	1.835.240	1,9%
DİĞER SEBZE KONSERVELERİ. DONDURULMUŞ	794.348	1.675.851	1,7%
DOMATES SALÇASI	1.696.277	1.170.688	1,2%
DİĞER MEYVE KONSERVELERİ	278.648	1.006.956	1,0%
DİĞER SEBZE KONSERVELERİ	853.729	886.897	0,9%
KURUTULMUŞ SEBZELER	400.392	585.290	0,6%
PATATES KONSERVELERİ. DONDURULMAMIŞ	427.862	576.555	0,6%
DONDURULMUŞ MEYVELER	1.346.254	436.708	0,4%
TURUNÇGİL SULARI	142.409	270.277	0,3%
FASULYE KONSERVELERİ. DONDURULMAMIŞ	39.512	188.657	0,2%
DOMATES KETÇABI VE DİĞER DOMATES SOSLARI	283.523	149.552	0,2%
DONDURULMUŞ KURUTULMUŞ VEYA DİĞER ŞEKİL. MUHAFAZA EDİLMİŞ DİĞER MEYVE VE SEBZELER	155.616	141.363	0,14%
ŞEKERLE KONSERVE EDİLMİŞ SEBZELER. MEYVELER VE DİĞER BİTKİ PARÇALARI	105	123.751	0,13%
SULAR.BUZ VE KAR	85.358	115.165	0,12%
GEÇİCİ KONSERVE EDİLMİŞ SEBZELER	10.368	72.089	0,07%
KARIŞIK HALDEKİ MEYVE VE SEBZE SULARI	68.503	55.026	0,06%
ALKOLLÜ İÇKİLER (ALKOL DERECEŚİ<80)	0	50.027	0,05%
DOMATES SUYU	13.598	23.671	0,02%
BEZELYE KONSERVELERİ DONDURULMAMIŞ	64.150	18.108	0,02%
KAYISI KONSERVELERİ. ALKOLLÜ.ALKOLSÜZ. TATLANDIRILMIŞ	30.274	16.453	0,02%
ÇEŞNİ.LEZZET VERİCİ KARIŞIMLAR VE SOSLAR	13.082	15.459	0,02%
SİRKE	5.350	15.122	0,02%
ELMA SULARI	20.073	11.933	0,01%
ÜZÜM SUYU	1.016	1.000	0,00%
MANTAR.DOMALAN KONSERVELERİ	265	12	0,00%
ÇİLEK KONSERVELERİ. ALKOLLÜ.ALKOLSÜZ TATLANDIRILMIŞ	5	4	0,00%
ANANAS SUYU	220	0	0,00%
GEÇİCİ KONSERVE EDİLMİŞ MEYVELER	26.223	0	0,00%
TURUNÇGİL KONSERVELERİ. ALKOLLÜ.ALKOLSÜZ . TATLANDIRILMIŞ	43.201	0	0,00%
TOPLAM	113.987.237	97.525.044	100,0%

Kaynak: TİM

PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER²

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Fikri, sınai ve mülkiyet hakları, Rusya Federasyonu'nda, 18 Aralık 2006 tarih ve 230-FZ sayılı Medeni Kanun ile güvence altına alınmıştır. Söz konusu Kanun'un 1515'inci maddesi "Ticari Markalar ve Hizmet Markaları", 1537'nci maddesi ise "Malın Menşe Yeri Adının (üretildiği yerlerin isimleri) Yasa Dışı Kullanımı için Sorumluluğu" başlıklarını düzenlenmektedir.

RF'de ticari marka hakkının yasalarla korunması, devlet tescil belgesi gereği işbu kanunun tespit ettiği düzen veya Rusya Federasyonu'nun uluslararası anlaşmalarına göre verilmektedir. Ticari marka tüzel kişinin veya girişimcilik yapan gerçek kişinin adına tescil edilmektedir. Tescil edilmiş ticari marka için ticari marka şahadetnamesi verilmektedir. Söz konusu şahadetname, ticari markanın üstünlüğünü ve şahadetnamenin içinde belirtilen ürünler konusunda sahibinin ticari marka tekel hakkını sağlamaktadır.

Ticari marka sahibi, söz konusu ticari marka kullanma ve üçüncü kişilerin bunu kullanmasını yasaklama tekel hakkına sahiptir. Hiçbir kimse, RF'de korunan ticari markayı sahibinin iznini almadan kullanamamaktadır.

Ticari markanın veya söz konusu markayla işaret edilen ürünün veya söz konusu markaya karışacak kadar benzer olan herhangi bir başka markanın benzeri mallar konusunda imal edilmesi, kullanılması, satışa sunulması, satılması veya bu amaçla muhafaza edilmesi, ticari marka sahibinin hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir.

Ticari marka tescili 10 yıl geçerli olup, talep üzerine her on yıl için uzatılabilir. RF'de satılacak ithal ürünlerin markasının başkası adına kayıtlı olup olmadığı araştırılmalıdır.

Dağıtım Kanalları

RF, içerisinde 11 zaman dilimini kapsayan dünyanın en büyük ülkesidir. Bu nedenle, birçok işletme RF pazarına bölgesel olarak yaklaşma eğiliminde olup, yeni giren firmaların çoğunlukla

---

² Bu bölümdeki veriler ve bilgiler T.C. Ticaret Bakanlığı ülke raporlarından alınmıştır.

Moskova'da faaliyete başladığı ve mevcut bir distribütör aracılığıyla veya bu bölgelerde yeni distribütörler arayarak diğer bölgelere taşındıkları gözlemlenmektedir.

Öte yandan, son yıllarda ülkedeki dağıtım kanalları Moskova, St. Petersburg, Kazan, Rostovon-Don, Novosibirsk gibi büyük kentlerde düzenli bir yapıya kavuşmuştur. Dağıtım kanallarındaki bu yapılanma büyük kentlerin çevresine de yayılmaya başlamıştır. Bunlarla birlikte özellikle Moskova'da, tüketim malları piyasasında büyük miktarlarda alım yapabilecek ve daha uzun vadeli taahhütlerde bulunabilecek büyük ölçekli perakende mağazaları açılmıştır. Kent merkezinde yer alan halka üzerinde büyük alışveriş merkezleri açılmış ve Moskova perakende sektörü giderek Avrupa ülkelerine benzer bir yapıya kavuşmuştur. Alışveriş merkezleri ve büyük mağazaların St. Petersburg ve Moskova'nın yanı sıra diğer kentlerde de arttığını söylemek mümkündür.

Giderek artan bu profesyonel dağıtım yapısından yararlanılarak pazara ürün sunmak günden güne kolaylaşmaktadır. Ancak bu kanalların bölgesel kapsamı sınırlı düzeyde olabilmekte ve bu nedenle bazı bölgelere dağıtımda hala sıkıntı yaşanabilmektedir. Bu bölgelerde firmaların değişken bir dağıtım stratejisi izlemesi, yoğun pazarlama faaliyetleri yürütmeleri uygun olacaktır.

Ülkede çok sayıda batı tarzı mağazanın açılmasına rağmen hala dağıtım ve perakendeciliğin önemli bir kısmı büfeler ve açık pazarlar aracılığı ile yapılmaktadır. Pazarda başarılı olan işletmeler dağıtım kanallarında çeşitli seçeneklerin bir karmasını oluşturarak hareket etmektedir.

Firmalarımız için Moskova ve St. Petersburg haricindeki bölgelerde de önemli pazar fırsatları bulunmakta olup, bu fırsatların değerlendirilmesi için pazarların yerinde araştırılmasında yarar görülmektedir.

RF'de yük taşımacılığının büyük çoğunluğu demiryolları ve karayolları ile yapılmaktadır. Öte yandan taşımacılık altyapısı yeterince gelişmemiş olup yeni yatırımlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Rusya toplamda 62 limana sahiptir. Arkhangelsk limanı genel kargo; Murmansk limanı konteyner, toplu yükleme, petrol, soğutuculu konteyner kargo; Baltık kıyılarında yer alan St. Petersburg limanı genel kargo, konteyner, feribot ve yolcu taşıması; Ust-Luga limanı genel kargo, petrol, konteyner alanlarında faaliyet gösteren en önemli Kuzey limanlarıdır. Karadeniz’de yer alan Novorossisk limanı petrol, genel kargo, toplu yükleme; Tuapse limanı petrol; doğuda yer alan Vladivostok limanı genel kargo, petrol; Nakhodka limanı ise genel kargo, konteyner, toplu yükleme alanlarında faaliyet gösteren en önemli diğer limanlardır. Ülkenin Karadeniz’de 10 civarında limanı mevcuttur. Yük kapasitesi bakımından Rusya’nın Karadeniz’deki limanlarından Novorossisk, Port Kavkaz, Temruk ve Tuapse limanları öne çıkmakla birlikte, 2023 yılı Mayıs ayı itibarıyla Azak Denizi’nin yabancı bandıralı gemilerin seyrü seferine kapalı olması sebebiyle deniz yolu taşımacılığında Novorossisk ve Tuapse limanları yoğun olarak kullanılmaktadır.

RF, Dünya Bankası’nın 2023 yılı Lojistik Performans Endeksi’nde kullanılan gruplandırılmış sıralamaya göre 2,6 puan ile 88. sırada yer almıştır. Gümrük ve sınır geçiş işlemlerinin etkinliği açısından 2,4 puan ile 90. sırada, ticaret ve taşımacılık altyapısının kalitesi açısından 2,7 puan ile 68. sırada, rekabetçi fiyatlarla uluslararası sevkiyatları düzenleme kolaylığı açısından 2,3 puan ile 121. sırada, lojistik hizmetlerinin kalitesi ve rekabetçiliği açısından 2,6 puan ile 92. sırada, sevkiyatların alıcıya zamanında ulaşması açısından 2,9 puan ile 93. sırada, sevkiyatların takibi ve izlenebilirliği açısından 2,5 puan ile 98. sırada yer almıştır.

Dünya Bankasının 1998 yılı Lojistik Performans Endeksi sıralamasına göre ise 2,76 puan ile 75. sırada yer almıştır. Gümrük ve sınır geçiş işlemlerinin etkinliği açısından 2,42 puan ile 97. sırada, ticaret ve taşımacılık altyapısının kalitesi açısından 2,78 puan ile 61. sırada, rekabetçi fiyatlarla uluslararası sevkiyatları düzenleme kolaylığı açısından 2,64 puan ile 96. sırada, lojistik hizmetlerinin kalitesi ve rekabetçiliği açısından 2,75 puan ile 71. sırada, sevkiyatların alıcıya zamanında ulaşması açısından 3,31 puan ile 66. sırada, sevkiyatların takibi ve izlenebilirliği açısından 2,6 puan ile 97. sırada yer almıştır.

Tablo-3: RF Lojistik Performans Endeksi (1998-2023)

* Dünya Bankası 2023 LPI Raporu'nda gruplanmış sıralama yöntemi tercih edilmiştir.

	LPI Puanı	Sıra	Gümrük	Sıra	Altyapı	Sıra	Uluslararası Nakliyat	Sıra	Lojistik Kalitesi ve Rekabetçilik	Sıra	Zamanlama	Sıra	Takip ve İzlenebilirlik	Sıra
2023*	2,6	88	2,4	90	2,7	68	2,3	121	2,6	92	2,9	93	2,5	98
1998	2,76	75	2,42	97	2,78	61	2,64	96	2,75	71	3,31	66	2,65	97

Tüketici Tercihleri

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından tüketiciler başlangıçta düşük fiyatlı ve düşük kaliteli dayanıklı tüketim mallarına yönelmiştir. Ancak 1998 yılından sonra gelirlerdeki artışlar beraber tüketicilerin harcama davranışları da değişmiş, tüketiciler daha yüksek kaliteli ürünlere yönelmiştir. Tüketim harcamalarının artmasının ardındaki en önemli faktörlerden biri, başta Moskova ve St. Petersburg kentlerinde olmak üzere orta sınıfın giderek genişlemesi olmuştur.

RF giderek bir tüketici toplumu haline gelmektedir. Tüketicilerin %30'u herhangi bir ihtiyacı olmasa bile alışveriş yapmaktan keyif almaktadırlar. Temel satın alma faktörleri, ürünün markası, kalitesi ve uzun ömürlülüğü olup, fiyat dikkate alınmasına rağmen genellikle ikincil bir belirleyici olarak dikkat çekmektedir.

RF'deki tüketici davranışları, dünyanın herhangi bir ülkesinde yaşayan tüketicinin davranış kalıplarından genel olarak bir farklılık göstermemektedir.

Bireysel davranış dikkate alındığında, gelirine göre tasarruf eğilimi yüksek olmayıp, tüketim eğilimi yüksektir. Gelir dağılımı düşük olan kesimler öncelikle temel ihtiyaçlarını karşılama eğilimindedir. Ancak, zaman içerisinde çok çeşitli ithal tüketim malı ülkeye girdiğinden kalite tercihi ön plana çıkmıştır. Orta ve üst gelir grubunda kalite ve marka önemli bir unsurdur. Gelişmiş ülke ürünlerine yoğun bir ilgi vardır. Tüketicilerin yaklaşık % 34'ünün yabancı ürünleri yerel ürünlere tercih ettiği ancak günden güne yerel ürünlere olan talebin arttığı görülmektedir. Bunlarla birlikte, menşe ülke, mal tercihinde etkili olmaktadır. Rusya Federasyonu için yeni olan, reklamların tüketici üzerindeki etkisinin yüksek olmasıdır. Tanıtım ve reklam tüketici tercihlerini değiştirebilmektedir. Ayrıca, promosyon faaliyetlerinin tüketici tercihleri üzerindeki etkisi ziyadesiyle yüksek olabilmektedir. Nitekim, Ipsos Comcom tarafından yapılan kamuoyu araştırmasının sonuçlarına göre, halihazırda Rus halkının yarısından fazlasının, market alışverişlerinde sadece indirimli ürünleri tercih ettiği, indirimde olmayan ürünleri satın almaya yönelmediği, diğer bir ifadeyle indirimde ürün yoksa, ilgili marketten alışveriş yapmadığı anlaşılmaktadır.

Rus tüketicilerin genellikle markalara sadık olduğu ve mağazaya gitmeden önce satın alacakları ürünler hakkında bilgi sahibi olduğu söylenebilmektedir. Tüketicilerin sadece %17'sinin daha düşük bir fiyata markaları değiştirmeye istekli olduğu ifade edilmektedir. İletişim aracı olarak televizyonun yanı sıra sosyal medyanın etkisi günden güne artmaktadır.

Önümüzdeki dönemde sağlıklı ürünlerin daha fazla tüketileceğine yönelik bir eğilimin olduğu; nüfusun yarısının, taze ürünler, meyve ve sebzeler, eğitim, ilaçlar veya seyahat gibi sağlıklarını ve yaşam kalitesini artıran ürünler için daha fazla ödeme yapmaya istekli olup, bunun paralelinde organik pazarın da büyüdüğü gözlemlenmektedir. Ancak nüfusun sadece %26'sı düzenli olarak organik ürün satın almaktadır. İkinci el pazar Avrupa'daki kadar gelişmiş olmayıp nüfusun sadece belirli kesimleri tarafından kullanılmaktadır.

RF'nin değişik etnik gruplardan oluşan bir nüfusu barındıran ve çok geniş bir ülke olduğu dikkate alınmalı ve tüketici zevk ve tercihlerinde de bu durum göz ardı edilmemelidir. Öte yandan, orta vadede, taze ürünler, organik ürünler, yerel ürünler, seyahat, alkol, eğitim hizmetleri, ilaçlar ve vitaminleri içeren sektörlerin gelişme göstermesi beklenmektedir.

Covid-19 pandemisi, Rusya vatandaşlarının önceliklerini önemli ölçüde değiştirmeye başlamış olup, çevrimiçi alışveriş artan bir şekilde tercih edilmeye başlamıştır. 2023 yılında ise Rusya’da e-ticaret hacmi %27,5 oranında artarak 6,4 trilyon rubleye (77 milyar dolar) ulaşmıştır.

Yaklaşık 75 milyon Rus vatandaşının e-ticaret platformları üzerinden alışveriş yaptığı; satışların %97’sinin yurt içi e-ticaret sitelerinden gerçekleştirildiği; 2023 yılında söz konusu satışlarda dijital ve beyaz eşya (%18), mobilya ve ev eşyaları (%16,1), hazır giyim ve ayakkabı (%15,5) ile gıda ve yemek hizmetlerinin (%12,3) ön plana çıktığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan, Rus vatandaşlarının sınır ötesi e-ticaret sitelerinden gerçekleştirdiği alışverişlerin parasal değerinin 2023 yılında, %11,3 oranında artarak 197 milyar rubleye yükseldiği (yaklaşık 2,3 milyar dolar); bahse konu satışlarda 2023 yılında en büyük payın dijital ve beyaz eşyada (%32,2) olduğu görülmektedir.

Ülke genelindeki e-ticaret kapsamındaki satışlarda; Moskova (%17,8), Moskova Bölgesi (%9,2), St. Petersburg (%6,1) ve Krasnodar Bölgesi (%5,3) ön plana çıkmaktadır.

Ayrıca, 1 Nisan 2024 tarihi itibarıyla, sınır ötesi e-ticarete vergilendirmeye ilgili bazı uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede, e-ticarete konu olan ürünün koli bedelinin değerinin 200 avroyu ya da 31 kiloyu aşmaması gerekmektedir. Söz konusu bedelin veya miktarın aşıldığı durumlarda ise, koli değerinin %15’i oranında ve en az 2 avro/kg gümrük vergisi uygulanmaktadır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Rus pazarını hedefleyen firmalarımızın, ülkenin ticari ortamı ve iş kültürü gereklerine göre pazarlama ve satış stratejilerini uyarlamaları gerekmektedir. Bu bağlamda öncelikle ülke genelinde Rusça dışında yaygın olarak kullanılan bir dil olmaması nedeniyle başta internet

sayfaları olmak üzere, Rus pazarına özel Rusça çalışmalar yapmaları elzem görülmektedir. Bununla birlikte, pazardaki fırsatların iyi tanımlanması ve değerlendirilmesi, potansiyel alıcıların bulunması için firmalarımız tarafından yerinde pazar araştırması çalışmaları yapılması yararlı olacaktır. Pazardaki iş ortağının seçimi önemli bir husus olup, olası iş ortağının iş çevrelerindeki güvenilirliği ve repütasyonuna ilişkin araştırma yapılması gereklidir. RF’de firmaların ticaret ve sanayi odalarına üyelik zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle firmaların güvenilirliğini öğrenmekte sıkıntılar yaşanmaktadır. Ayrıca firma sahipleri sıklıkla değişmektedir. Bu da firma güvenilirlik araştırmasını zorlaştırmaktadır. Pazarda yapılacak araştırmalar sırasında çok sayıda firma ile görüşmek, firmaların ofislerini ziyaret etmek, firma ile ilgili genel bir bilgi verecektir.

RF’deki firmalar ile ticari ilişkilerin kurulması öncesinde ve bu ilişkilerin kurulmasından sonra da pazarın ziyaret edilerek pazar koşullarının, özelliklerinin saptanması ve izlenmesi önemle tavsiye edilmektedir. RF’deki ürün pazarlama sabır isteyen bir işidir. İhracatçılarımızın RF pazarında başarıyı uzun vadeli bir süreç olarak değerlendirmeleri ve ivedi sonuçlar beklememeleri gerekmektedir. Pazara ilk kez giriş yapacak firmalarımızın pazarda halihazırda bulunan Türk firmaları, Rus-Türk İş Adamları Birliği, T.C. Moskova Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Kazan, St. Petersburg ve Novorossisk Ticaret Ataşelikleri gibi kurum ve kuruluşlarla irtibata geçerek görüş ve önerilerinden yararlanmaları faydalı olacaktır.

İhracatçılarımızın ülkeye yönelik ihracat planlarında reklam, promosyon ve ülkeye düzenli ziyaretler yer almalıdır. Özellikle kamu kurumları ile ilişkilerin yürütülmesinde profesyonel destek alınmalıdır. Bunun için yerel bir personel istihdam edilebilir. Ayrıca muhasebe, hukuk, gümrük işlemleri gibi konularda da profesyonel yardım alınmalıdır. Rus iş ortağının pazara ilişkin beklentilerinin karşılanması firmalarımız için pazarda uzun vadeli başarı anlamına gelmektedir. Bu nedenle firmalarımızın Rus iş ortakları ile hem kendi hedeflerinin gerçekleştirilmesi hem de pazardaki beklentilerin karşılanmasının sağlanması için düzenli olarak iletişim kurmalarında yarar vardır.

Ülkedeki test etme ve belgelendirme, satış sonrası hizmetler, gümrük işlemleri, depolama, Rusça pazarlama ve ürün kullanım materyalleri konularındaki gereklilikler hakkında Rus alıcılardan ayrıntılı bilgi edinmekte fayda görülmektedir.

İhracatçılarımızın, ülkedeki ithalatçı firmalar ile ilişkilerinde belli bir güven tesis edilene kadar akreditifle ödeme şeklini ya da mümkünse peşin ödeme şeklini tercih etmelerinde yarar vardır. Ticarete konu olacak mal ve hizmetin fiyatlandırmasında döviz kuru dalgalanmalarının da hesaba katılması gereklidir.

Rus alıcıların satın alma kararlarında uygun fiyat önemli bir faktördür. Bununla birlikte Rus alıcılar kalite konusunda da hassastır. Bu iki faktörün uyumuna bu nedenle dikkat edilmelidir. Rus alıcılar ayrıca, tanınan ve güvenilir ithal ürünlere para harcamaktan çekinmemektedir. Bu nedenle reklam, satışı etkileyen önemli bir pazarlama faaliyetidir.

• Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Gerek Türk gerekse Rus havayolu şirketleri mevsime göre değişmekle birlikte Rusya'dan İstanbul, Antalya, Ankara, Bodrum, Adana, Dalaman, Gazipaşa gibi merkezlere doğrudan uçuş gerçekleştirmektedir.

Kent içi ulaşımda, özellikle Moskova'da, iş görüşmelerine saatinde ulaşmak için metronun tercih edilmesinde yarar bulunmaktadır. Moskova'da trafik yoğunluğu önemli bir sorundur.

Kısa mesafeler için trafikte uzun saatler seyredilebilmektedir. İş görüşmeleri için adres verilirken genellikle en yakın metro istasyonu da belirtilmektedir. Metro istasyonları Kiril alfabesi ile yazılmaktadır. Bu nedenle hem Latin hem de Kiril alfabeleri ile hazırlanmış bir metro haritası temin edilmesi ya da gidilecek istasyona ulaşma yollarını gösteren akıllı telefon uygulamalarından birisinin kullanılması yararlı olacaktır.

• Taşımacılık Maliyetleri

RF ile ülkemiz arasında karayolu taşımacılığı ağırlıklı olarak Ukrayna üzerinden yapılmakta iken bölgede yaşanan son jeopolitik gelişmeler nedeniyle karayolu taşımacılığı büyük oranda Kafkasya bölgesi üzerinden gerçekleşmeye başlamıştır. Gürcistan-RF arasında bulunan Kazbegi-Verhniy Lars sınır geçiş noktası ile Azerbaycan-RF arasında bulunan Samur-Y. Kazmalyar sınır geçiş noktası en çok tercih edilen güzergahlar üzerinde bulunmaktadır.

Samur-Y. Kazmalyar kapısının kapasitesinin sınırlı olması, nispeten daha fazla kapasite ile hizmet veren Kazbegi-Verhniy Lars kapısının ise yüksek rakımda ve altyapısı düzgün olmayan yol güzergahında olması, ayrıca olumsuz hava koşullarından sık sık etkilenecek yılda ortalama 45 gün kapalı kalması nedeniyle uzun araç kuyrukları oluşabilmektedir.

2022 yılı jeopolitik gelişmeler öncesi navlun bedelleri 3500-4500 ABD doları civarında iken kriz sonrası bu rakamlar 9000 ABD doları seviyelerine kadar yükselmiş, son zamanlarda 5000-5500 ABD doları seviyelerine inmiştir. Kriz öncesi 7-15 gün olan nakliye süreleri kriz sonrasında 3540 günlere kadar çıkmış, son zamanlarda 10-15 güne kadar inmiştir. Türkiye-RF güzergâhında RO-PAX taşıma bedeli 3.000-3150 ABD doları, dönüş yolunda ise 2.000 ABD doları seviyesindedir. Aynı güzergahta konteynır fiyatları kriz esnasında 2.700-3.000 ABD doları seviyesine çıkmış, kriz sonrasında tekrar 800-950 ABD doları seviyesine inmiştir. Bununla birlikte RO-PAX fiyatlarında aynı oranda düşüş görülmemiştir. Taşımacılık sektörü temsilcilerince, RO-PAX gemi şirketlerinden fiyatların düşürülmesi yönünde talepte bulunulmuş, RF'de liman ücretlerinin yüksekliği, limanlarda ve gümrüklerde işlem hızının düşüklüğü gerekçe gösterilerek gemi fiyatlarında indirimle gidilmemiştir.

Kamu İhaleleri

Yurt dışından ürün tedariki sağlanabilmesini teminen RF genelinde düzenlenen kamu ihalelerini; (<https://zakupki.gov.ru/epz/main/public/home.html>) internet sitesinden takip etmek mümkün bulunmaktadır.

44 Sayılı Federal Kanun'un 1. maddesinin 4. bendi uyarınca, RF Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan listede yer alan offshore ülkeler (Belize, Cebelitarık, Panama) hariç olmak üzere yabancı şirketler, yerel tedarikçi ve ana üstlenici eşit koşullarda ihaleye katılabilmektedir.

Bu itibarla, açıklanacak kamu ihalelerine katılım sağlanmasını teminen, nitelikli elektronik imza temin edilmesi, ERUZ'a (ihalelere katılan şirketlerin tek sicili) kaydolunması, ihale için hususi banka hesabı açılması, ihaleye katılım sağlanıp tüm aşamaların geçilmesi ve yabancı tüzel kişi ile 44-FZ sayılı Federal Kanunu'na göre sözleşme veya 223-FZ sayılı Federal Kanunu'na göre sözleşme yapılması gerekmektedir.

Buna göre, yabancı tüzel kişinin RF'de gerçekleştirilen ihalelere katılması için aşağıdaki adımları izlemesi gerekmektedir.

- 1) Nitelikli elektronik imza sahibi olunması ve kayıtlı e-posta adresi (KEP) gerekmektedir. Nitelikli elektronik imza için RF'de ilgili mevzuatlara göre kurulmuş bir şirket ya da temsilcilik olarak faaliyet gösterilmesi elzemdir.
- 2) İhaleye katılmak amacıyla ERUZ'a (İhalelere Katılan Şirketlerin Tek Sicili) kaydolunması gerekmektedir.
- 3) ERUZ'a kayıt yaptırabilmek için kayıtlı elektronik e-posta (KEP) sahibi olan yabancı tüzel kişinin yetkili temsilcisi tarafından, ESIA (Bileşik Tanımlama ve Kimlik Doğrulama Sistemi, ECIA, <https://esia.gosuslugi.ru/login>) sisteminde kayıt işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. ESIA kaydı hakkında detaylı bilgiler, <https://digital.gov.ru/ru/documents/6182> adresli internet sayfasında yer almaktadır.
- 4) ESIA'da kayıt işleminin tamamlanmasının ardından, yabancı tüzel kişi ERUZ ve EIS'e

<https://zakupki.gov.ru> kayıt işlemi gerçekleştirilmektedir.

Özet olarak, RF'de geçerli ilgili ihale mevzuatına göre, yabancı tüzel kişilerin kamu ihtiyaçları için düzenlenen ihalelere katılmasını engelleyen doğrudan bir düzenleme bulunmamakla

birlikte, söz konusu ihalelere katılım şartlarından biri olan nitelikli elektronik imzaya sahip olma şartı, Türkiye’de veya üçüncü ülkelerde yerleşik tüzel kişilerin söz konusu ihalelere katılımında temel şart olarak öne çıkmaktadır.

Diğer taraftan, bahse konu kamu ihalelerine katılım sağlayacak Türkiye’de yerleşik firmalarımızın, RF’de mevzuatlara uygun olarak şirket kurmaları halinde nitelik elektronik imza sahibi olarak yukarıdaki aşamaları izleyerek söz konusu ihalelerine katılım sağlamaları mümkün bulunmaktadır.

PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

İş Kültürü

RF’de ticari bağlantıların yapılmasında kişisel görüş, intibalar önemli yer tutmaktadır. Ticari faaliyette bulunan şirketlerin mali durumu ve güvenilirliği konusunda bilgi teminine yönelik bir veri tabanı ücretlidir. Şirketlerin mali durumu ve güvenilirliği konusunda bilgileri değerlendiren ve toplayan şirketlerin üyesi olup gereken bilgilere ulaşılabilir. RF’de ticari faaliyette bulunmak için ticaret ve sanayi odalarına kayıt mecburiyeti olmadığından firma güvenilirliği konusunda büyük firmalar hariç kişisel görüşler önemlidir.

Ticari kontratların yapılmasında karşılıklı kişisel ilişkiler önemlidir. Konsinye satış yapan firmalarımızın mal bedellerini tahsilde problemle karşılaştıkları görülmektedir. Bu kapsamda sözleşmelerde anlaşmazlıklara yönelik çözüm yolu belirtilmelidir. Ancak, ticari ilişkilerin anlaşmazlıkla sonuçlanması ve yabancı firmanın mahkeme kararı ile haklı bulunması durumunda bile uygulamada takip hukukunun etkin olmaması nedeniyle alacakların tahsili mümkün olmayabilmektedir. Bu nedenle, mal bedelini garanti altına alacak ödeme sistemlerine dış ticarete ağırlık verilmelidir.

Ticari ve mali mevzuatın karmaşık olması nedeniyle problemlerle karşılaşılacağı dikkate alınarak, gerekli konularda ticaret ve sanayi odalarından danışmanlık hizmeti alınmalıdır.

RF'deki tüccarlar, yabancı firmaların RF'de temsilcilik veya deposunun olup olmadığı hususuna ağırlık vermekte, küçük ve orta çaplı Rus tüccarlar sermayeleri oranında bu depolardan mal temini yoluna gitmektedirler. Doğrudan ithalat ise bu tür t ccarlarca tercih edilmemektedir. Bu bağlamda, firmalarımızın RF'de yerleşerek ülkede mağaza, ofis veya üretim tesisi açmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir. RF'de şirket açma imkânı olmayan firmalarımızın ise, Rus pazarını bilen ve Rusçaya hâkim yetkili temsilci/danışman ya da distribütör kullanımını esas alan bir pazara giriş stratejisi benimsemesi ve istihdam politikalarını buna göre düzenleyerek Rus coğrafyasını ve Rusça bilen personel istihdam etmesi önem arz etmektedir.

Para Kullanımı

Ruble ( ), RF para birimi olup Rusya  arlığı, Rus İmparatorluğu ve Sovyetler Birliği (SSCB) döneminde de kullanılmıştır. 1 ruble 100 kapike bölünmektedir.

Finmarket.ru tarafından 2022 yılı başında yapılan araştırmaya göre, RF genelinde yapılan ödemelerde nakit kullanım oranı %32, elektronik ödeme yöntemleri kullanım oranı ise %68 olarak kaydedilmiştir. Elektronik  deme yöntemlerinden en yaygın olan banka kartı (%74) ve akıllı telefon aracılığı (%45) ile ödeme işlemleri gerçekleştirilmektedir. Araştırmaya katılanların %33'  on-line ödeme kullanmaktadır.

Banka havalesi genellikle tüzel kişiler aralarında yaygın olup ek yaygın bir kullanım aracı değildir.

Rusya Merkez Bankası tarafından yayımlanan verilere göre, 2022 yılı Ocak-Mart döneminde ülke genelinde rekor seviyede olan 341 milyon MİR banka kartı sağlandığı ve 2022 yılının sonunda, Federal Anti Tekel Servisi tarafından yayımlanan bilgilere göre, on-line ödeme piyasasının hacminin %30'luk artışla 5,17 trilyon rubleye ulaştığı görülmektedir.

Yaşanan son jeopolitik gelişmeler çerçevesinde Rusya Merkez Bankası (RMB), döviz tevdiat hesabı olan yerleşiklerin 9 Mart-9 Eylül 2022 tarihleri arasındaki çekebilecekleri toplam döviz tutarını, banka başına 10 bin ABD doları olarak sınırlandırılmış, 10 bin ABD dolarının üzerindeki tutarlar için ise işlem günündeki Merkez Bankası kuru esas alınarak ruble şeklinde ödeme yapılmasına yönelik bir düzenlemeye gitmiştir. Öte yandan, içinde bulunduğumuz dönemde söz konusu düzenleme 9 Eylül 2024 tarihine kadar uzatılmıştır.

Yukarıda sayılanlara ek olarak RMB, 2022 Mart ayında, bireyler tarafından yurt dışına yapılan transferleri ayda 5 bin ABD doları ile sınırlamış, Nisan ayında bu sınır 10 bin ABD dolarına, Mayıs ortasından itibaren 50 bin ABD dolarına çıkarılmıştır. RMB, 06/07/2022 tarihinden itibaren Rusya'da yerleşiklerin veya Rusya'da yerleşik olmayan dost ülke vatandaşlarının yurt dışına döviz transfer limitini aylık 150 bin ABD dolarından 1 milyon ABD dolarına yükseltmiştir.

2022 yılında Visa ve Mastercard'ın Rusya'daki çalışmalarını askıya alması nedeniyle Rus bankaları tarafından verilen bu sistemlerin kartları sadece yurtiçinde çalışmaktadır. Yabancı ülkelerde düzenlenmiş bulunan Visa ve Mastercard kartları ise ülke genelinde kullanıma kapalı hale gelmiştir.

Uluslararası işlemlerde yaygın olarak ABD doları ve avro kullanılsa da Rusya'ya Batılı devletler tarafından uygulanan yaptırımların ardından, Rusya genelinde ithalat-ihracat yapan şirketler, yapılan ödemelerde dolar kullanım oranını azaltmaya çalışmaktadır. Son zamanlarda, avro, ruble ve yuan kullanımını artmış göstermektedir.

Nitekim 2022 yılında Rusya'daki bankalar Rus piyasasına çıkarılan Çin yuanı cinsinden tahvillerin %72'sini satın alırken, Rus bankalarının giderek dolardan Asya para birimlerine geçmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. 2022 Eylül ayında Rusya'nın en büyük kamu bankası Sberbank tarafından yerli şirketlere Çin yuanı cinsinden kurumsal kredi verilmeye başlanılmıştır. Ayrıca 2023 Şubat ayında Rusya'nın en büyük ikinci kamu bankası olan VTB Bank tarafından banka müşterileri arasında Çin para birimi yuan cinsinden para transferi hizmeti başlatılmıştır.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Rusya Federasyonu'na giriş için umuma mahsus pasaport hamilleri vizeye tabidir. Hususî ve hizmet pasaportu hamilleri ile uluslararası taşımacılık yapan profesyonel şoförlerimiz ise her 180 günde 90 günü aşmamak şartıyla 30 gün süreyle vizeden muaftır. Diplomatik pasaport hamilleri 90 gün süreyle vizeden muaftır. Hali hazırda vatandaşlarımız Vladivostok Limanı'ndan e-vize olarak Rusya Federasyonu'na giriş yapabilmektedir. Vatandaşlarımız giriş tarihi dâhil olmak üzere 8 günü aşmamak kaydıyla St. Petersburg, Leningrad Bölgesi ve Kaliningrad Bölgesi'ne e-vizeyle seyahat edebilmektedir. Alınan e-vize ile e-vizenin kapsam alanı dışında kalan Rusya Federasyonu'nun başka şehirlerine gitme imkânı ise bulunmamaktadır.

E-vize uygulaması 1 Ağustos 2023'ten itibaren hayata geçirilmiş olup, Rusya Dışişleri Bakanlığı'nın (<https://electronic-visa.kdmid.ru>) adresindeki özel web sitesinde veya belirtilen web sitesinden indirilecek mobil uygulamada elektronik olarak doldurulan başvuru formu üzerinden verilir. E-vize başvurusu Rusya Federasyonu'na tahmini giriş tarihinden en geç 4 takvim günü öncesinde yapılmalıdır. Tek bir e-vize Rusya Federasyonu'na tek bir giriş yapma hakkı verir ve Rusya Federasyonu'nda misafir veya iş ziyareti, turist olarak kalma ve ayrıca bilimsel, kültürel, sosyo-politik, ekonomik, spor etkinliklerine katılma amaçlı olarak verilir. Tek bir e-vizenin geçerliliği veriliş tarihinden itibaren 60 gündür ve yabancı vatandaşın giriş tarihinden itibaren RF'de en fazla 16 gün kalmasına izin verir.

Türk vatandaşları çalışma, ikamet, aile birleşimi, öğrenim, eğitim, ilmi araştırma ve montajbakım-onarım gibi özel meşruhatlı seyahatlerinde Rusya Federasyonu'nun ilgili temsilciliklerinden alınacak vizeye tabidirler.

2023 Şubat ayında Rus hükümeti tarafından, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 19 ülke vatandaşlarının otel rezervasyonu onayına dayalı vize alabilmesine olanak tanıyan kararı onaylamıştır. Bu kapsamda Rusya'ya dost ülkeler arasında bulunan 19 ülkeyi temsil eden yabancı vatandaşların, Rusya ziyareti için vize başvurularında otel veya benzeri konaklama tesisi için önceden gerçekleştirdiği rezervasyonun teyidi temelinde altı aya kadar normal turist vizesi verilmesi mümkün kılınmıştır.

RF için turistik, ziyaret, iş, çalışma, öğrenci ve transit olmak üzere altı vize türünden söz edilmesi mümkündür.

Bütün vize türleri açısından önem taşıyan en önemli belge davetiyedir. Bunun dışında başvuru formunun doldurulması, fotoğraf ve pasaport teslimi gerekmektedir. Ayrıca vize türüne göre değişmekle birlikte bazı sağlık testleri de istenebilmektedir.

Resmî Tatiller ve Mesai Saatleri

1 Ocak	: Yeni Yıl
7 Ocak	: Ortodoks Yeni Yılı
23 Şubat	: Anavatanın Savunucuları Günü
8 Mart	: Uluslararası Kadınlar Günü
1 Mayıs	: İşçi ve İlkbahar Bayramı
9 Mayıs	: Zafer Bayramı
12 Haziran	: Bağımsızlık Günü
4 Kasım	: Milli Uzlaşma Günü

RF’de resmî tatil günleri Cumartesi ve Pazar’a denk gelirse, bir sonraki iş günü tatil olmaktadır. Çalışma saatleri Pazartesi-Cuma 09.00-18.00 olarak belirlenmiştir. Bankalar da genellikle 09.00-18.00 arasında açık bulunmaktadır. Bazı bankalar (Sberbank dahil) Cumartesi günleri 09.00-13.00 arasında da çalışmaktadır. Posta ofisleri, hafta içi 08.00-20.00 arasında, hafta sonları (Cumartesi) 09.00-13.00, 14.00-18.00 arasında açık bulunmaktadır.

2024 yılı resmi tatil günlerine Moskova Büyükelçiliği web sayfasından (<https://moskovabe.mfa.gov.tr/Mission/About>) ulaşılabilmektedir.

Haftalık çalışma saati ortalama 40 saattir.

Telefon Kodları:

Ülke Kodu : +7

RF içinde şehirlerarası görüşmeler için 8 ile hat alınmaktadır.

Moskova	: 495 veya 499
St. Petersburg	: 812
Kaliningrad	: 4012
Irkutsk	: 3952
Magadan	: 4132
Krasnoyarsk	: 391
Murmansk	: 8152
Nizhniy Novogorod	: 831
Novorossisk	: 8617
Novosibirsk	: 383
Samara	: 846
Vologda	: 8172
Vologograd	: 8442
Vladivostok	: 4232

Yerel Saat

RF (Moskova saati) ile Türkiye yerel saati arasında bir fark bulunmamaktadır. Öte yandan, Rusya Federasyonu'nda 11 saat dilimi bulunmaktadır. Örneğin, Moskova'da ve Türkiye'de saat 10.00 iken Vladivostok'ta saat 17.00'dır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER

Dış Ticaret Politikası

Rusya Federasyonu'nun, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkeleri ile Serbest Ticaret Anlaşması, Avrupa Birliği ile de Şubat 1996'dan geçerli olmak üzere bir ortaklık ve işbirliği anlaşması bulunmaktadır. Öte yandan, Rusya Federasyonu, Beyaz Rusya ve Kazakistan arasında 1 Ocak 2010 tarihinden itibaren Gümrük Birliği kurulmuş olup, bahse konu Birliğe, 2014 yılında Ermenistan ve 2015 yılında Kırgızistan da dahil olmuştur.

RF, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'ne, 1993 yılı Haziran ayında başvurmuştur. 23 Ağustos 2012 tarihinden itibaren ise DTÖ'nün 156'ncı üyesi olmuştur.

RF tarafından ihraç ürünlerimizin ülkeye girişinde ülkemiz menşeli ürünlerin ithalatındaki gümrük vergilerinin %25'i oranında indirimli uygulanmasına imkân veren Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GSP)'ne ilişkin olarak; Avrasya Ekonomik Birliğinin 05/03/2021 tarihli kararı ile gelişmekte olan ülkeler listesinde bulunan 103 ülkeden, aralarında Türkiye, Çin, Güney Kore, Arjantin ve Brezilya'nın da bulunduğu 75 ülke GSP kapsamından çıkarılmıştır. Söz konusu uygulama değişikliği, 12 Ekim 2021 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Rusya Federasyonu'nda (Rusya) uluslararası veya ulusal bir marka altında ülkeye ithalatı gerçekleştirilecek ürünlerin Rusya içerisinde satış-pazarlama ve/veya dağıtım hakkını haiz yetkili bir firma bulunması durumunda, gümrük işlemleri aşamasında Rusya Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından söz konusu yetkili firmanın icazetinin alınmasını müteakip ürün ithalatına izin verilmekteydi.

2022 yılının Şubat ayı itibarıyla vuku bulan son jeopolitik gelişmeler doğrultusunda muhtelif firmaların Rusya içerisinde faaliyetlerine son vermesi ve yurt dışından anılan ülkeye mal tedarikini durdurması üzerine muhtelif ürünlerdeki ithalatta %60'ı aşan düşüşler yaşanmıştır. Bu itibarla, üçüncü ülkelerde uluslararası veya ulusal bir marka altında serbest dolaşımda bulunan muhtelif ürünlerin satış-pazarlama ve/veya dağıtım konusunda Rusya'da yetkili firmanın onayı alınmadan ithalat işlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik bir dizi düzenlemeye gidilmiştir. Resmi imalatçısı tarafından üretimi gerçekleştirilen ve üçüncü ülkelerde resmi kanallarla serbest dolaşıma sokulmuş bulunan ancak Rusya'ya yönelik tedarikine yine üçüncü ülkedeki imalatçısı veya satış hakkı sahibi tarafından izin verilmeyen ürünlerin ithalat işlemleri "Paralel İthalat" uygulaması olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda; Rusya'ya ürün tedarikini durduran veya ülke içi imalat faaliyetlerine son veren dost olmayan ülke firmalarının ilgili markaları veya ürünler "Paralel İthalat" uygulaması doğrultusunda bir liste halinde yayımlanmıştır. Ayrıca, "Paralel İthalat" uygulaması kapsamında yurt dışından ürün getiren firmaların herhangi bir hukuksal sorumluluk altına girmemesini teminen 213 sayılı Federal Kanun marifetiyle de gerekli düzenleme yapılmıştır.

Başta otomotiv sektörüne yönelik ürünler ile elektrikli ve elektronik ürünler, makinalar, optik/lensler, gemi ve kozmetik ürünleri olmak üzere, kimyasal ürünlerden, eczacılık ve tekstil/hazır giyim ürünlerine kadar toplam 56 fasıldan muhtelif ürünler "Paralel İthalat" uygulaması kapsamında yer almaktadır. Rusya içerisinde faaliyetlerine son veren veya üretimi durduran firmaların el değiştirmesi durumunda veya ihtiyaca binaen anılan listede muhtelif değişikliklere de gidilebilmektedir. Anılan uygulama kapsamında 2023 yılında piyasa değeri 70 milyar doları aşan ürünün ithalatının gerçekleştirildiği açıklanmıştır.

Gümrük Vergileri

Rusya'da tarife cetvelinde yer alan eşyaların yaklaşık %85'inin gümrük vergileri 'ad valorem' (gümrük kıymetinin belirli bir oranı) olarak belirlenmiştir. Geri kalan eşya grubunda ise 'ad valorem' ve 'spesifik' (birim miktar üzerinden sabit tutarlı) vergilerden yüksek olanının esas alınması şeklinde kombine yöntem kullanılmaktadır. Rusya'nın DTÖ'ye 22 Ağustos 2012 tarihindeki üyeliğini müteakip ortalama gümrük tarife oranı %7,8 olarak uygulanmaya başlanmıştır (Bağlı ortalama tarife oranı ise %8,6'dır). Rusya'nın ağırlıklı ortalama yöntemiyle hesaplanan gümrük vergisi oranı ise 2021 yılında %4,2 seviyesinde tezahür etmiştir. Ayrıca nihai ürünlerde %15, muhtelif tarım ürünlerinde (et ürünleri ve içecekler) ise fasıl bazında ortalama %20'leri aşan yüksek gümrük vergileri de uygulanmaktadır.

Diğer taraftan, son dönem jeopolitik gelişmeler çerçevesinde, RF *dost olmayan ülkelere* yönelik olarak MFN oranından farklı vergi uygulayabilmektedir.

Rus gümrüklerinde en çok dikkat edilen husus, gümrük kıymetinin doğruluğunun tespitidir. Özellikle bağlı şirkete yapılan taşımaların risk teşkil ettiği değerlendirilebilmektedir. Anılan risk grubuna yönelik vergi denetimlerinde ise 'transfer fiyatlandırması' en çok dikkat edilen hususlar arasında yer almaktadır.

İlaveten, Rusya'da birçok mal grubunda gümrük kıymetinin tespiti açısından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır. Rus Gümrük İdaresince fiyat açısından riskli olduğu değerlendirilen muhtelif ürünlerde belirlenen asgari kıymetlerin altında kalan beyanlar kabul edilmemekte, malın girişine ancak asgari kıymet üzerinden vergi alınması kaydıyla izin verilmektedir. Bu uygulama, gümrük idaresi içinde 'sirküler' yoluyla yürütülmekte ve kamuya ilan edilmemektedir. Buna karşın, referans fiyat uygulaması bulunmayan mallar açısından ise beyan edilen fiyatların gerçeğe uygunluğunu tespit etmekte her bir gümrük idaresi bağımsız hareket edebilmektedir. Referans fiyat uygulamalarına yönelik idari yargı yolu açık olsa da dava süreçleri uzun süre alabilmektedir.

İç Vergiler ve Oranları

Rusya vergi sistemi; Federal (Merkezi Hükümet), Bölgesel (Valilik) ve Yerel (Belediye) makamlarca tayin edilmek üzere 3 aşamadan müteşekkildir.

a) *Federal Vergiler*: Katma değer, lüks tüketim, kişisel gelir, kurumlar, maden, su kaynakları ve damga vergileri ile vahşi yaşam ve biyolojik kaynakların kullanımına ilişkin harçlardan müteşekkildir.

Katma Değer Vergisi: Katma değer vergisinin (KDV) mükellefleri kurumlar (şirketler, işletmeler vb.) ve özel teşebbüslerdir. Verginin matrahı, mal ve hizmetlerin satış fiyatıdır. Vergi matrahı tespit edilirken, satış bedeli olarak nakdi, aynı, değerli evraklar dâhil elde edilen tüm gelirler dikkate alınır. Rusya Federasyonu'nda genel KDV oranı %20'dir. Ancak, uluslararası taşımacılık hizmetleri, ihracat ve serbest bölgelere satışlar gibi bazı işlemler vergiden muaf tutulmaktadır. Ayrıca, başta muhtelif yaş meyve sebze ürünleri olmak üzere bazı gıda maddeleri, kitaplar, çocuk ürünleri, medikal ürünler ve ilaçlar gibi muhtelif ürünlerde uygulanan KDV oranı %10 olarak belirlenmiştir. Rusya Federasyonu'nda KDV ödemeleri, vergi dönemini takip eden ayın 25. gününe kadar yapılmaktadır (Birer ay arayla 3 eşit taksitle de ödenebilmektedir).

Lüks Tüketim Vergisi (Excises): Lüks tüketim vergisinin mükellefleri; kurumlar, tüzel kişiler, özel teşebbüsler ve ithalatçılardır. Alkollü içecekler, tütün ürünleri, motorlu taşıtlar, etil alkol gibi bazı ürünler lüks tüketim vergisine tabidir.

Kişisel Gelir Vergisi: Rusya'da yerleşik kişiler ve yerleşik olmamakla birlikte Rusya içinde gelir elde eden gerçek kişiler, kişisel gelir vergisi mükellefleridir. Kişisel gelir vergisi oranı 5 milyon rubleye kadar %13 seviyesinde uygulanmaktadır (Ücret gelirleri, kişisel girişimcilerin gelirleri ve 3 yıldan az tutulan taşınmazların satışından elde edilen gelirler). Yıllık geliri 5 milyon rubleyi aşan mükellefler için ise 2021 yılından itibaren vergi oranı (5 milyon rubleyi aşan kısım için) %15'e yükseltilmiştir. Ayrıca, ülkede gelir vergisi oranı;

- Rusya'da yerleşik olanlar için gelir kalemine göre %9 (2007'den önce düzenlenen ipotek bonoları ve ipotek katılım sertifikaları gelirleri) veya %35 (Yarışma gelirleri ile belirli limitin üzerindeki faiz gelirleri) olarak,
- Rusya'da yerleşik olmayanlar için ise %15 (Rus firmalarından alınan kar payları) veya %30 olarak da uygulanabilmektedir.

Kurumlar Vergisi: Rus şirketleri, yabancı şirketler, yurt içinde daimî temsilcilik aracılığıyla faaliyetlerini gerçekleştiren ve/veya yine yurt içinde kaynaklardan gelir elde eden yabancı şirketler kurumlar vergisi mükellefleridir. Kurumlar vergisi genel oranı %20'dir. Söz konusu verginin %3'ü federal bütçeye (2024 yılından sonra %2), %17'si ise bölgesel bütçeye (2024 yılından sonra %18) aittir. Bölgesel bütçeye ait vergi, yatırımın niteliğine göre %13,5'e kadar azaltılabilmektedir.

Maden Vergisi: Yeraltı kaynaklarını kullanan kurumlar ve bireysel müteşebbisler maden vergisi mükellefleridir. Madenin çeşidine göre vergi oranı değişmektedir.

Su Kaynakları Vergisi: Tüzel kişiler ve özel teşebbüsler vergi mükellefleri olup, sabit bir vergi oranı bulunmamaktadır. Vergi ödemeleri, 3 aylık vergi dönemini takip eden ayın 20'sine kadar yapılmaktadır.

Damga Vergisi/Harcı: Tüzel kişiler ve özel teşebbüslerden alınmakta olup, alınan harç miktarı değişik oranlarda tezahür etmektedir.

Vahşi Yaşam ve Biyolojik Kaynakların Kullanımına İlişkin Harçlar: Tüzel kişiler ile Rus toprakları içerisinde fauna ve biyolojik kaynakların kullanımı iznine sahip özel müteşebbislerden alınmakta olup, alınan harç miktarları değişik oranlarda tezahür etmektedir.

b) *Bölgesel Vergiler:* Tüzel kişilere yönelik mülkiyet/aktif, taşıt/ulaştırma ve gazino oyunları/kumar vergilerinden müteşekkildir.

Tüzel Kişilere Yönelik Mülkiyet/Aktif Vergisi: Rus şirketleri ile Rusya'da daimî temsilcilik aracılığıyla faaliyette bulunan ve/veya Rusya'da gayrimenkul varlıklarına sahip yabancı şirketler vergi mükellefleridir (UEFA, FIFA vb. hariç). Şirketlerin bilançosunda bulunan menkul ve gayrimenkul varlıkları verginin konusu olup, vergi oranları bölgesel kanunlar tarafından belirlenmektedir. Yıllık vergi oranı azami %2,2'yi geçmemektedir.

Taşıt/Ulaştırma Vergisi: Kayıtlı bir ulaşım aracına sahip tüzel kişiler ve gerçek kişiler verginin mükellefleridir. Vergi tutarı, motor gücüne göre değişen miktarlarda belirlenmektedir.

Gazino Oyunları/Kumar Vergisi: Sektörde girişimcilik faaliyetinde bulunan tüzel kişiler vergi mükellefleri olup, vergiler değişik oranlarda uygulanmaktadır.

c) *Yerel Vergiler:* Toprak/arazi ve kişisel mülkiyet/aktif vergilerinden müteşekkildir.

Toprak/Arazi Vergisi: Bu verginin mükellefleri; toprak/arazi sahibi kurumlar, gerçek kişiler ve özel teşebbüslerdir. Vergi oranları %0,3 ile %1,5 arasında değişmektedir.

-Kişisel Mülkiyet/Aktif Vergisi: Vergi konusu olarak tanımlanan mülke sahip gerçek kişiler vergi mükellefleri olup; apartmanlar, odalar, bina vb. yapılar ile bu yapılardaki paylar muhtelif oranlarda vergilendirilmektedir. Belediye ve otonom şehirlerce belirlenen vergi oranları mülkün muhtelif özelliklerine göre %0,1; %0,5 ve %2 oranlarını aşmamaktadır.

d) *Basitleştirilmiş Vergi Sistemi:* Özel bir vergilendirme rejimi olup, genel vergi sistemi ile birlikte tüzel kişiler ve özel teşebbüsler tarafından bu sistem kullanılabilir.

Basitleştirilmiş vergi sisteminde iki yöntem/oran bulunmaktadır: Birincisi ‘toplam gelir’ (Vergi oranı %6), ikincisi ise ‘giderler tutarında azaltılmış gelirlerdir’ (Toplam gelirden giderler düşüldükten sonra kalan kısım için vergi oranı %15). İkinci yöntemde, bölgesel/yerel hükümetler, farklı kategorilerdeki vergi mükellefleri için %5’e kadar azaltılmış vergi oranı belirleyebilmektedir. Vergi mükellefleri bu iki yöntemden birisini seçmek suretiyle basitleştirilmiş vergi sistemini kullanabilmektedir.

Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları

Rusya’nın Türkiye de dahil olmak üzere toplam 80 adet ülke ile yürürlükte bulunan çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması bulunmaktadır. Diğer taraftan 8 Ağustos 2023 tarihinde kabul edilen Başkanlık Kararnamesi ile 38 adet “dost olmayan ülke” ile yürürlükte bulunan anlaşmaların başlıca hükümleri askıya alınmıştır.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Rusya’da ürün belgelendirme prosedürü, temelde uygunluk sertifikası ve uygunluk beyanı gibi belgeleri kapsamaktadır. Rusya’da en fazla talep edilen/kullanılan sertifikalar/belgeler aşağıda yer almaktadır:

- GOST R (FOCT P) Uygunluk Sertifikası
- GOST R (FOCT II) Uygunluk Beyanı
- Avrasya Gümrük/Ekonomik Birliği Uygunluk Sertifikası (EAC)
- Gümrük Birliği Uygunluk Beyanı
- Devlet Kaydı Belgesi
- Yangın Emniyeti Belgesi

Öncelikle Rusya’da herhangi bir ürün için ne tür sertifikanın düzenlenmesi gerektiğini öğrenmek için GOST R sisteminde zorunlu sertifikalanmaya tabi olan ürün listesinin, GOST P

sisteminde uygunluk beyanına tabi olan ürün listesinin, Avrasya Ekonomik Birliği-AEB teknik koşulları, Rusya’da zorunlu sertifikalanmaya tabi olan ürün listesinin, Rusya’da uygunluk beyanına tabi olan ürün listesinin veya devlet kaydına tabi olan ürün listesinin incelenmesi gerekmektedir. Ürün belgelendirmesi, farklı süreçleri olan gönüllü ve zorunlu belgelendirme olmak üzere iki temel sistemden oluşmaktadır.

Bu noktada, AEB ile ilgili kısa bilgi verilmesinde fayda görülmektedir: AEB 1 Ocak 2015’te kurulmuştur. Halihazırda Rusya, Kazakistan, Belarus, Kırgızistan ve Ermenistan’ın üye olduğu bir ekonomik entegrasyon olan AEB, yukarıda zikredilen ve Birlik üyesi olan bütün ülkelerde ortak bir belgelendirme sistemini öngörmektedir. Bu çerçevede, ülkemiz ve Avrupa Birliği arasında yürürlükte bulunan Gümrük Birliği mekanizmasına benzer bir yapının, AEB bünyesinde de mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

Bu kapsamda, Rusya’da dahil olmak üzere AEB üyesi ülkelerin ürün güvenliği ve belgelendirme sisteminin temelinde, Avrasya Birliği Sertifikası olarak adlandırılan “EAC Gümrük Birliği Sertifikası” yer almaktadır. Sistemin uygulanmasında, EAC Sertifikası ve doğrudan üretici beyanına istinaden verilen “EAC Deklarasyonu” olmak üzere ikili bir ayırım söz konusudur. Bu durum, ülkemiz ürün güvenliği sisteminde önemli bir yeri olan CE Belgelendirmesi uygulamalarına benzer niteliktedir. EAC Belgesi ya da Deklarasyonu bütün ürünleri kapsar bir nitelikte değildir. “EAC Belgesi” parti bazlı alındığı gibi, 1-3-5 yıllık süreli olarak da alınabilmektedir. Burada önemli olan husus, EAC Belgesi ya da EAC Uygunluk Deklarasyonu gerektiren ürünlerin, bu belge olmaksızın gerek Rusya gerekse AEB ülkeleri pazarına giriş yapamamasıdır.

Yukarıda belirtildiği gibi, EAC Belgesi tek seferlik, yani parti bazında düzenlenebilmektedir. Bu kapsamda, ithalatçı olan Rus firması, ihracatçıdan sözleşme ile aldığı malları ancak EAC sertifikası olması durumunda satabilmektedir. Sertifika üzerinde; üretim yeri, ithalatçı firma bilgisi, malın sınıflandırma GTİP’i, ana sözleşme tarih ve numarası bilgileri yer almaktadır. Bu tür sertifikalar; belli bir Rus firması adına, yalnız bir sefer, miktarı ve cinsi sertifika üzerinde belirlenmiş ürünler için geçerlidir.

Bir yıllık seri üretim EAC belgesi, EAC Belgesi vermek üzere yetkilendirilmiş şirketin uzmanının inceleme ve analiz ziyaretine gereksinim duyulmadan sadece numune ve gerekli dokümanlara istinaden yapılan incelemeler neticesinde bir yıl süre için verilmektedir. Bu sertifikalar seri üretim için verilir ve 3 yıllık sertifikalarla aynı işlevi görürler.

Üç ve beş yıllık geçerlilik arz eden EAC belgeleri, EAC Belgesi vermek üzere yetkilendirilmiş şirketin uzmanının yaptığı denetim ziyareti akabinde 3 veya 5 senelik bir süreyi kapsamak üzere verilmektedir. Bu şekilde alınan belgeler 3 veya 5 yıl için yapılacak tüm sevkiyatların gümrük

işlemlerinde ve aynı zamanda AEB ülkelerinin iç piyasasında beyan zorunluluğu olan yerlerde geçerlidir.

Bu noktada, EAC Belgelerinin nasıl denetlendiği hususu da önem arz etmektedir. Rusya’da denetimlerin özellikle gümrük bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Dolayısıyla, ithal ürünler Rus pazarına girmeden önce gümrük sahasında çok ciddi bir belge denetimine tabi tutulmakta ve ithal edilen ürünlerin EAC Belgesi olup olmadığı incelenmektedir. Ülkenin akreditasyon kurumu olan ve aynı zamanda EAC belgesi vermeye yetkili kuruluşların yetkilendirilmesini yapan Rus Akreditasyon Kurumu’nun (ROSAKREDITATSIA) internet sayfasında, EAC belgelerinin geçerliliği ve içeriğine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Örneğin; ürün gümrük bölgesine geldiğinde ilgili gümrük görevlisi kendisine ibraz edilen EAC belgelerini ROSAKREDITASIA’nın web sayfasından (<https://fsa.gov.ru>) kontrol edebilmekte ve ona göre işlem yapabilmektedir.

Rusya’da zorunlu EAC belgesine tabi olmayan ürünler de vardır. Dolayısıyla bu ürünler Rus pazarına bu belgede olmadan girebilmektedir. Bununla birlikte, ürünün EAC belgesinden muaf olduğu hususu, ithalatçı tarafından ispatlanmak durumundadır. Bunun için ithalatçı tarafından, ROSAKREDİTATSİA tarafından yetkilendirilmiş ve aynı zamanda EAC belgesi tanzim etmeye de yetkili olan kuruluşların herhangi birine başvurulması ve ürünün EAC gerektirmediğine dair bir belge alınması gerekmektedir. “Otkoznoe pismo” adı verilen bu belge, gümrük yetkilisine ibraz edilmek zorundadır.

8 Mart 2022 tarih ve 46 F-3 sayılı Federal Kanun marifetiyle Rus pazarında dağıtımına girecek ürünlerin uyması gereken teknik şartların düzenlenmesi, yeni lisans verme, mevcut lisansların süre uzatımı konusunda Rus Hükümeti’nin mevcut düzenlemeler dışında işlem yapabilmesine müsaade edilmiştir. Bu doğrultuda, lisanslama, akreditasyon, atestasyon belgesi işlemleri, devlet sicili kaydı ya da nitelik ölçücü mesleki sınavlara ilişkin işlemlerde lisans ya da başka bir izne sahip olanların izin sürelerinin, süresi geçse de herhangi bir ek ücrete konu olmadan uzatılması ve diğer esasların düzenlenmesinde Rus Hükümeti yetkilendirilmiştir. Böylelikle, Rus Hükümeti, bu izinlerin verilmesi süresinin, daha önce izin başvurusunda aranan belgelerin azaltılması, izinler için belirlenen zorunlu şartların kaldırılması, geçici olarak gerekli şartları sağlamayan başvurular veya belge uzatımlarında belge ve saha uygunluk değerlendirmeleri ile yabancı hükümetlerin yetkili kuruluşlarınca verilen izinlerin Rusya’da tanınması hakkında karar vermeye de yetkili kılınmıştır.

Rus işletmelerinin ivedi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik alınan bu karar, 10 Temmuz 2023 tarihli ve 1133 sayılı Başkanlık Kararnamesi ile 01 Eylül 2024 tarihine kadar uzatılmıştır.

EAC Gümrük Birliği Uygunluk Sertifikası ve Uygunluk Beyanı (Deklarasyon) arasındaki temel farkları aşağıda şekilde izah etmek mümkündür:

Tablo-1

Uygunluk Beyanı (Deklarasyon)	Uygunluk Sertifikası
Başvuran tarafından ibraz edilen belgelere dayanarak belgelendirme kurumu tarafından düzenlenmektedir.	Test sonuçlarına dayanarak belgelendirme kurumu tarafından düzenlenmektedir.
1 yıldan 5 yıla kadar geçerlidir.	5 yıla kadar geçerlidir
Boş bir A4 kâğıt üzerinde düzenlenmektedir.	Özel desenli korumalı belge üzerinde düzenlenmektedir
Uygunluk beyanında gösterilen bilgiler için sorumluluğu başvuran üstlenmektedir.	Uygunluk sertifikasındaki bilgiler için sorumluluğu ise belgeyi düzenleyen belgelendirme şirketi üstlenmektedir.

Test Etme Muayene ve Belgelendirme

GOST R (TOCT P) UYGUNLUK BELGESİ

Rusya’da GOST R Uygunluk Sertifikası, ürünler için resmi bir belge olup, yetkili ulusal kurumlar ürünün güvenliğini ve ürünün teknik standartlar ve düzenlemelerle oluşturulan standartlara uygun olduğunu onaylamaktadır.

Uygunluk sertifikası, ürünün seri üretimi veya belirli bir parti için alınabilmektedir. Söz konusu sertifikalar, tüm Rusya’da faaliyet gösteren ve talepte bulunan şirketin kayıtlı olduğu bölgelere bağlı olmadan akredite edilmiş belgelendirme merkezleri tarafından verilmektedir.

Uygunluk sertifikasının düzenlenmesi sadece test raporlarının bulunması durumunda mümkündür. Bu yüzden önce ürün mamullerinin laboratuvar testi yapılmaktadır. Uygunluk sertifikası, RF mevzuatı uyarınca akredite edilmiş kurumlar tarafından düzenlenmektedir.

GOST P (TOCT II) UYGUNLUK BEYANI (DEKLARASYON)

GOST P Uygunluk Beyanı (Deklarasyon), ürünün güvenliğini/standarda-mevzuata uygunluğunu onaylayan resmi evraktır. Beyan (Deklarasyon), güvenlik onayı için zorunludur. Söz konusu beyanname, RF’de kayıtlı özel girişimci veya tüzel kişi statüsünde bulunan Rus üreticilere ve Rus ithalatçılara verilmektedir.

Uygunluk beyanı ürünün güvenliğini onaylamaktadır. Bu prosedür, beyan (deklarasyon) olarak adlandırılmakta ve uygunluk beyanı (deklarasyon) satıcı veya üretici için alternatif bir kanıt olarak görülmektedir. Rusya’da, uygunluk beyanı ve uygunluk sertifikası hukuksal açıdan eşit güce sahiptir ve süre olarak 3 yıla kadar düzenlenebilmektedir. Ürünlerin uygunluk beyanı süreci prensip olarak belgelendirmeden farklı olmamaktadır.

DEVLET KAYDI BELGESİ (SGR - CFP)

Devlet kaydı belgesi; ürünlerin güvenliğini, yeknesak sıhhi, epidemiyolojik ve hijyenik koşullara ve AEB teknik düzenlemelerine uygunluğunu onaylayan bir belgedir. Belge, yetkili kurum tarafından yeknesak formda ve AEB tarafından kabul edilen esaslara göre düzenlenen bir belgedir.

Devlet kaydı belgesi, gerekli testlerin yapılması ve Rospotrebnadzor Kurumu’nda devlet kaydı prosedürünün tamamlanması akabinde mamul ürünler için düzenlenmektedir.

Devlet kaydı belgesi hem ithalatçı hem de üretici adına düzenlenebilmektedir. Herhangi bir ürün için devlet kaydı sürecinin gerekli olup olmadığı hususu, yürürlüğe giren AEB teknik düzenlemeleri tarafından belirlenmektedir.

MUAFİYET MEKTUBU (OTKAZNOE PISMO)

Ürünün zorunlu belgelendirme veya üretici beyanına dayalı belgelendirmeye tabi olmaması durumunda, ilgili şirket ‘muafiyet mektubu-otkaznoe pismo’ olarak bilenen bir belge düzenleyebilir. Söz konusu ‘muafiyet mektubu’ resmi bir belge niteliğinde olup belgelendirme merkezi tarafından onaylanmaktadır. Bahse konu mektup, belli bir ürün grubunun AEB teknik kurallarına ve GOST R (ГОСТ Р) sistemine göre, uygunluk onayına tabi olmadığını bildirmektedir. Dolayısıyla muafiyet mektubu, Rusya’da, akredite kurumlar tarafından verilmiş ve ürünün belgelendirmeye tabi olmadığını bildiren resmi bir belgedir.

YANGIN GÜVENLİĞİ SERTİFİKASI (YANGIN SERTİFİKASI)

Rusya’da üretilen veya Rusya’ya ithal edilen ürünlerin tüketiciler için güvenli olması açısından ürünlerin çoğu için yangın güvenlik gereksinimlerine uygunluğu onaylayan sertifikanın düzenlenmesi gerekmektedir.

Yangın güvenlik sertifikası (yangın sertifikası), ürünün yangın güvenlik koşullarına uygunluğunu onaylayan sertifika sistemi çerçevesinde düzenlenmiş yasal bir belgedir. Yangın güvenlik sertifikası, ürünün devlet standartları koşullarının, Yangın Güvenlik Sertifika Sistemi’nde belirtilen koşullara, yangın güvenlik normlarına, inşaat normlarına ve koşullarına ve RF Mevzuatı uyarınca zorunlu yangın güvenlik şartlarını ve ürünleri fonksiyonel göstergeleri belirtilen diğer yasal belgelere uygunluğunu onaylamaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

RF’de kayıt dışılığın azaltılması ve tüketici refahı da gözetilerek eşit rekabet koşullarının tesisinin sağlanması amacıyla dijital ekonomiye geçişin bir parçası olarak; tüm ithal ürünlerin, “QR” kodlarıyla etiketlenerek ülkeye girişinden nihai tüketiciye ulaşmaya kadarki sürecinin izlenebilmesi amacıyla “Birleşik Ürün Etiketleme ve Takip Sistemi” ihdas edilmiştir. Söz konusu ürünlerin transit ticareti ve geçici ithalatı ise kapsam dışında tutulmaktadır. Anılan sistem sayesinde, tüketicilerin bir mobil uygulama aracılığıyla, üreticinin adı, üretim yeri, üretim veya satış tarihi ile saati, son kullanma tarihi, ürün numarası, parti numarası gibi bilgilere erişimi mümkün hale gelmiş, bu yolla ürünün arz zincirine ilişkin şeffaflık sağlanarak sahteciliğin önlenmesi amaçlanmıştır.

Anılan sistemin koordinatör kurumu, “Sanayi ve Ticaret Bakanlığı”; sistemin oluşturulması, uygulanması ve işletilmesinden sorumlu kurum (kodların üretimi ve dağıtımı), “Geliştirme ve Teknoloji Perspektifleri Merkezi Başkanlığı” (CRPT); sistemin işleyişinin kontrolünden sorumlu kurum, “Dijital Gelişim, Haberleşme ve Kitleli İletişim Bakanlığı”; düzenleyici kurum ise “Maliye Bakanlığı” olarak belirlenmiştir.

Söz konusu etikette, 14 haneli ürün kodu, 13 haneli ürün için özelleştirilmiş seri numarası, tüketim ve üretim tarihleri ile dört haneli teyit kodu bulunmaktadır. Hazırlanan etiket tüketiciler tarafından akıllı telefonlarda uygulamalar aracılığıyla okutturularak ürünün bilgilerine erişilebilmektedir.

Sisteme işletmeler tarafından kayıt olunması için Dijital Gelişim, Haberleşme ve Kitleli İletişim Bakanlığı tarafından akredite edilen merkezlerden temin edilen e-imzalar ile ilgili yazılımın indirilmesi ve (<https://markirovka.crpt.ru/register>) bağlantı adresinden kayıt işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Zorunlu etiketleme uygulamasına tabi ürünlerin etiketlenmeden satışa sunulması durumunda ürün cinsi ve ihlali gerçekleştirenin gerçek ya da tüzel kişi olmasına bağlı olarak para cezası, müsadere, hapis cezası gibi müeyyideler uygulanmaktadır.

Ürünlerin zorunlu tanımlamasını içeren etiketleme işleminin, eşyanın gümrüklenmesi öncesinde tercihen üretim tesislerinde veya Rusya’da, gümrükleme işleminden önce depolarda tamamlanması gerekmektedir. Etiketlemede sorumluluk ithalatçıya ait olup, etiket veya barkod bilgilerinin üreticilere ithalatçılar tarafından ulaştırılması gerekmektedir. Diğer taraftan, Rus yetkililerce; sektörün uyum süreci, stok durumu ve Rus yetkili kurumlarının sisteme dahil olma süreçlerinde görülen sıkıntılar sebebiyle ürün bazında ilave geçiş sürecinin resmi olarak uygulanabileceği belirtilse de etiketleme uygulamasına son tarih beklenmeden ivedilikle geçilmesinin, özellikle sevkiyat bazında yaşanacak sorunların çözümü ve iş sürecine ilişkin elde edilecek tecrübe açısından öncelik arz ettiği değerlendirilmektedir.

Bahse konu etiketlerde, malın adı, menşei, net ağırlığı, malın terkihi, üretim yılı, raf ömrü, besleyici değeri, kullanım koşulları gibi bilgilerin Rusça olarak yer alması gerekmektedir. Söz konusu etikete sahip olmayan malların satışı ise mümkün bulunmamaktadır. Söz konusu şartlar her bir mal için GOSSTANDART’tan temin edilebilmektedir.

Ülkemizin RF’ye ihracatında önemli yer tutan muhtelif ürünlerde etiketleme sistemi uygulanmaya başlanmış ya da sistemin uygulanmasına yönelik süreç devam etmektedir. Ürün bazında etiketleme süreçlerine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo-2: Ürün Bazında Zorunlu Etiketleme Süreçleri

Zorunlu Etiketlemeye Tabi Ürünler	Pilot Tamamlanmış Olup Etiketleme Uygulaması Henüz Başlamayan Ürünler	Projesi Zorunlu Pilot Projesi Devam Eden Ürünler	
		Ürün Tanımı	Pilot Proje Takvimi
Kürk manto	Bisiklet	Mersin balığı ve somon havyarı	15.04.2023-31.03.2024
Ayakkabı		Titanyum metal ürünleri	01.09.2023-31.03.2024
Tütün		Rehabilitasyon teknik araçları	15.10.2023-31.08.2024

İlaç		Radyoelektronik ürünler	01.12.2023-28.02.2025
Tekstil ve hazır giyim (hafif sanayi ürünleri)		Fiber optik ürünler	01.12.2023-01.12.2024
Süt ve süt ürünleri		Veterinerlikte kullanılan ilaçlar	25.12.2023-31.08.2024
Parfümeri ürünleri		Çocuk oyuncakları	20.12.2023-01.12.2024
Fotoğraf makinesi ve flaş		Sebze yağları	25.12.2023-31.08.2024
Lastik		Evcil hayvan gıdaları	25.12.2023-31.08.2024
Şişe su		İlaç hammaddeleri, ilaçlar	29.12.2023-31.12.2024
Bira ve düşük alkollü içecekler		Parfümeri, kozmetik ve ev kimyasalları	15.01.2024-28.02.2025
Alkolsüz içecekler		Bazı konserve yiyecek türleri	12.02.2024-31.08.2024
Tıbbi cihazlar		Basılı ürünler	01.04.2024-31.08.2025
Biyolojik olarak aktif gıda takviyeleri		Tüketici ambalajında sunulan yapı malzemeleri	15.03.2024-01.12.2024
Deriye temas eden dezenfektanlar (antiseptikler)		Isıtma cihazları	01.04.2024-28.02.2025
Tekerlekli sandalye			

Bahse konu etiketlerde, malın adı, orijini, net ağırlığı, malın terkibi, üretim yılı, raf ömrü, besleyici değeri, kullanım koşulları gibi bilgilerin Rusça olarak yer alması gerekmektedir. Söz konusu etikete sahip olmayan malların satışı ise mümkün bulunmamaktadır. Söz konusu şartlar her bir mal için GOSSTANDART'tan temin edilebilmektedir. (<https://chestnyznak.ru/en>)

Teknik Engeller

RF'ye ihracatta teknik düzenlemeler ve standartlar temel olarak RF Standardizasyon ve Metroloji Federal Servisi (ROSSTANDART) tarafından belirlenmekte olup, ülkemiz ile RF arasındaki Karma Ekonomik Komisyonu Protokolü kapsamında, teknik düzenlemeler, standardizasyon, metroloji ve uygunluk değerlendirmesi alanlarında danışma ve iş birliği mekanizması tesis edilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Piyasa gözetim denetimi ve tüketici haklarını koruma alanlarında ROSPOTREBNAZOR, bitkisel/hayvansal ürünler, veterinerlik ve bitki karantina konularında ROSSELHOZNADZOR, ilaçlar, sağlık sektöründe kullanılan ekipmanlar, sağlık alanında uygunluk belgeleri konularında ROSDRAVNADZOR, patentli mallar konularında ROSPATENT, akreditasyon konularında ROSAKREDITATSIA, ithalat denetimleri alanında ise Federal Gümrük Servisi görev yapmaktadır.

RF'ye ihracatta en temel engellerden birisi olarak öne çıkan kotalar ve lisanslar (kırmızı ve beyaz et, alkol, sigara vb.) konularında düzenleme yetkisi Ekonomik Kalkınma Bakanlığı'na ait olup, bunun yanı sıra, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından da ithalat denetimleri gerçekleştirilmektedir.

ROSSTANDART, ürünlerin ve hizmetlerin teknik yeterliklerinin belirlenmesi, ölçümü ve değerlendirilmesinde standardizasyon sağlanması, bu kapsamda, ulusal standartların belirlenmesi, sertifikaların tespit edilmesi, zorunlu gereksinimlerin yerine getirilmesinin kontrolü ve denetimini gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte, bahse konu kurum, ürünlerin tasarım ve ar-ge süreçleri, imalat, inşaat, montaj, kalibrasyon, kullanım, muhafaza edilmesi, nakliye, satış ve hurdaya ayırma konularına ilişkin standartların belirlenmesi hususlarında da gerekli mevzuatların düzenlenmesi görevini yerine getirmektedir. Kurum, bölgesel bazda örgütlenmiş olup, resen veya şikâyet üzerine, iç pazara yönelik denetimler gerçekleştirmektedir.

- ROSSTANDART (<http://www.gost.ru>)
- ROSPOTREBNAZOR (<http://rospotrebnadzor.ru>)
- ROSSELHOZNADZOR (<http://www.fsvps.ru>)
- ROSDRAVNADZOR (<http://www.roszdravnadzor.ru>)
- ROSPATENT (<https://rospatent.gov.ru/ru>)
- ROSAKREDITATSIYA (<http://fsa.gov.ru>)
- Federal Gümrük Servisi (<http://www.customs.ru>)

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur: (<https://teknikengel.gov.tr/>).

Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

KAYNAKÇA

1. ITC TRADEMAP: <https://www.trademap.org/Index.aspx>
2. T.C. TİCARET BAKANLIĞI
3. TÜRKİYE İHRACATÇILAR MECLİSİ

YASAL UYARI: Bu rapor Birliğimiz uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Birliğimiz hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz. Birliğimizin yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.